

Grau en Dret
Treball de fi de Grau (24909)
Curs acadèmic 2020-2021

CATCALLING:
ANALYSING THE CONFLICTS OF ITS
INCLUSION AS A CRIME

Júlia Villier i Vilalta
194192

Tutora del treball:
Mariona Llobet Anglí

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, *Júlia Villier i Vilalta*, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en soc l'única autora, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Com a autora de la memòria original d'aquest Treball Fi de Grau autoritzo la UPF a dipositar-la i publicar-la a l'e-Repository: Repositori Digital de la UPF, <http://repositori.upf.edu>, o en qualsevol altra plataforma digital creada per o participada per la Universitat, d'accés obert per Internet. Aquesta autorització té caràcter indefinit, gratuït i no exclusiu, és a dir, soc lliure de publicar-la en qualsevol altre lloc.

Júlia Villier i Vilalta
15 de maig de 2021

ABSTRACT

In this project we will analyse the conflicts of the inclusion of catcalling as a crime with a legal, criminological and gender perspective. In order to do so, we will present the theoretical and legal framework in verbal street harassment, examine the theoretical and practical problems that the criminalization produce, and finally we will contextualise the (new) crime in the Spanish penal legislation. We aim to discuss the possibility of contradictions with the *ius puniendi* principles and whether or not is recommendable at a practical level for its implications. In the end, we arrive at the conclusion that it would be damaging to the principles of the law, specially to the principles of legal certainty, the ultimate ratio and proportionality, and harmful to the less privileged social stratum.

Keywords: catcalling, street harassment, sexual remarks, criminalization, gender, public space, Spain.

RESUM

En aquest projecte analitzarem els conflictes de la inclusió de l'assetjament verbal al carrer com a delictes amb una perspectiva jurídica, criminològica i de gènere. Per a fer-ho, presentarem el marc teòric i jurídic, examinarem els problemes teòrics i pràctics que la criminalització genera i, per acabar, contextualitzarem el (nou) delictes en la legislació penal espanyola. El nostre objectiu és debatre els possibles conflictes amb els principis limitadors de l'*ius puniendi* i si és recomanable a nivell pràctic per a les seves implicacions una disposició tal. Finalment, arribarem a la conclusió que seria perjudicial per als principis legals, específicament pels principis de seguretat jurídica, última ràtio i proporcionalitat, i nociu per als estrats socials menys afavorits.

Paraules clau: assetjament al carrer, assetjament de carrer, assetjament verbal, criminalització, gènere, espai públic, Espanya.

ÍNDIX

I. INTRODUCCIÓ	1
II. MARC TEÒRIC I CONTEXT SOCIOLÒGIC	3
III. MARC JURÍDIC INTERNACIONAL PENAL EN CATCALLING	9
1. Regulació penal al món	10
1.1. Assetjament al carrer.....	10
1.2. Assetjament sexual en sentit ampli	12
1.3. Delicte contra la pudor o modèstia de la dona i contra la moral/costums	13
2. Regulació no penal	13
3. Regulació penal en estudi	13
IV. CONFLICTES D'AFEGIR L'ASSETJAMENT AL CARRER COM A DELICTE	15
1. Conflictes teòrics	15
1.1. Principis formals de ius puniendi com a manifestació de l'estat de dret	15
1.2. Principis materials de ius puniendi com a manifestació d'un estat social	16
1.3. Principis materials de ius puniendi com a manifestació d'un estat democràtic.....	17
2. Conflictes pràctics	19
2.1. Problemes en la persecució i aplicació del delicte	19
2.2. Reflexions relacionades amb la pena	20
2.2.1. Importància de la clàusula de delictes de la mateixa natura.....	20
2.2.2. Finalitat de la pena: la multa	22
2.2.3. Responsabilitat personal subsidiària vs. presó per deutes.....	23
2.2.4. El problema del masclisme “fora de les llars”	24
2.2.5. Impacte desigual en la població	24
V. CAS ESPANYOL	25
VI. CONCLUSIONS.....	28
VII. BIBLIOGRAFIA	29
VIII. ANNEX	35

I. INTRODUCCIÓ

The entry of the draft bill *Anteproyecto de Ley Orgánica de Garantía de la Libertad Sexual* at the Spanish House of Representatives has opened the door to the possible criminalization of catcalling, otherwise known as verbal street harassment. The new offence would be introduced *ex novo* in our penal code as the new third and fourth paragraphs of article 173.4 CP, remaining section 4, if the preliminary draft is finally approved, as follows:

«Quien cause injuria o vejación injusta de carácter leve, cuando el ofendido fuera una de las personas a las que se refiere el apartado 2 del artículo 173, será castigado con la pena de localización permanente de cinco a treinta días, siempre en domicilio diferente y alejado del de la víctima, o trabajos en beneficio de la comunidad de cinco a treinta días, o multa de uno a cuatro meses, esta última únicamente en los supuestos en los que concurran las circunstancias expresadas en el apartado 2 del artículo 84.

Las injurias solamente serán perseguibles mediante denuncia de la persona agraviada o de su representante legal.

New: Las mismas penas se impondrán a quienes se dirijan a otra persona con expresiones, comportamientos o proposiciones de carácter sexual que creen a la víctima una situación objetivamente humillante, hostil o intimidatoria, sin llegar a constituir otros delitos de mayor gravedad.

Los delitos del párrafo anterior sólo serán perseguirles mediante denuncia de la persona agraviada o su representante legal.»¹

As the title of this project summarizes, we will analyse the conflicts of the inclusion of catcalling as a crime with a legal, criminological and gender perspective. By reviewing academic literature, we aim to discuss the possibility of contradictions with the *ius puniendi* principles and whether or not is recommendable at a practical level for its implications.

First, we will present what verbal street harassment is, who its victims and attackers are, where it takes place, and what its consequences are. Secondly, we will introduce the legal positions on catcalling around the world, focusing our examination on the penal system at a state level.

---

¹ Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual. L'única diferència respecte el primer és que el primer d'ells incloïa "expressions, comportaments o proposicions sexuals o *sexistes*", havent estat aquest "sexistes" eliminats en el segon.

Later, we will present the issues that a disposition like the one in the draft bill can cause, separating between theoretical and practical ones. Then, we will contextualise the (new) crime in the Spanish case, and finally, we will present our conclusions.

II. MARC TEÒRIC I CONTEXT SOCIOLÒGIC

L'Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual amb les modificacions de l'article 173.4 CP² pretén tipificar l'assetjament al carrer³. Malgrat que no hi ha consens respecte la definició d'aquesta tipologia d'assetjament per part del món acadèmic, sí que s'acostuma a incloure sempre el que quotidianament anomenem com a “afalacs” (en castellà, “piropos”), ja que se sosté que no són moixaines ni inofensius⁴.

Gardner⁵ fou la primera autora en incorporar l'assetjament al carrer, en concret el “*catcalling*” o “*street remarks*”, en la discussió acadèmica l'any 1980, moment a partir del qual van aflorar moltes de les controvèrsies que es mantenen en els nostres dies. Entre elles, trobem el propi nom del fenomen, quines conductes hi estan incloses i qui en pot ser agressor/víctima.

En relació a la denominació, des de la seva entrada en les esferes de la investigació s'ha rebatejat com a “assetjament sexual al carrer”⁶, “assetjament de carrer”⁷, “assetjament sexista al carrer”⁸, “assetjament per estranys”⁹, “intrusions d'homes estranys”¹⁰, “assetjament al carrer basat en el gènere”¹¹, entre d'altres, sent en l'actualitat el més emprat “assetjament de/al carrer” (“*acoso callejero*” / “*street harassment*”).

També les definicions d'aquest fenomen han anat evolucionant amb una tendència a l'ampliació. A l'inici sols es considerava com a assetjament al carrer els comentaris avaluatius de natura sexual¹², i més endavant els “comportaments verbals i no verbals, com poden ser xiulades, udols, mirades lascives, pessics, afalacs i comentaris sexuals indesitjats sobre

---

² Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual.

³ Veure exposició de motius de l'Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual i l'informe del Consell General del Poder Judicial (pp.73-75).

⁴ Veure per exemple: O'Neill, Jarrah. 2013. *Gender in public space: policy frameworks and the failure to prevent street harassment*. Woodrow Wilson School of Public and International Affairs. Universitat de Princeton.

⁵ Gardner, Carol Brooks. (1980). *Passing by: Street remarks, Address Rights and the Urban Female*. Sociological Inquiry. 50(1).

⁶ Kissling, Elizabeth Arveda (1991). *Street harassment: The language of sexual terrorism*. Discourse & Society, 2(4), 451-460.

⁷ Bowman, Cynthia Grant. (1993). *Street harassment and the informal ghettoization of women*. Harvard Law Review, 106(3), 517-580.

⁸ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia. (2019). *Acoso sexista callejero: ¿qué respuesta puede ofrecer el Derecho penal?* Oñati Socio-Legal Series, 9(6), 983-1000.

⁹ Fairchild, Kimberly i Rudman, Laurie A. (2008). *Everyday Stranger Harassment and Women's Objectification*. Social Justice Research. 21(3), 338-357.

¹⁰ Vera-Gray, Fiona. (2016). *Men's stranger intrusions: Rethinking street harassment*. Women's Studies International Forum, 58,9-17.

¹¹ Jaishankar, Karuppanan. (2016). *Gender-Based Street Harassment: An International Perspective*. Interpersonal Criminology. Revisiting Interpersonal Crimes and Victimization. CRC Press. 421.

¹² Kissling, Elizabeth Arveda (1991). vid. nota 6.

l'aparença física"¹³. Tanmateix, s'entén ara com un conjunt de pràctiques unidireccionals verbals, no verbals, físiques¹⁴ i/o de registre audiovisual amb connotació sexual¹⁵, tenint en compte, també, que no únicament es limita a comentaris sexuals sobre el cos de les víctimes¹⁶, per exemple dir "puta". Cal destacar però, que algunes autores adverteixen que la gran amplitud de la definició, incloent conductes de gravetat diferent, pot provocar que siguin totes castigades amb la mateixa pena, perdent, per tant, proporcionalitat¹⁷. Per això, i per a fer-ne front, opten per classificar les conductes d'assetjament de carrer per intensitat/gravetat¹⁸.

Respecte el subjecte passiu, tant en els seus orígens com ara, freqüentment es considera que únicament les dones en poden ser víctimes¹⁹, fent especial èmfasi en què aquest assetjament no pot ser conceptualitzat des d'una perspectiva neutral per ser "una manifestació de violència contra les dones"²⁰. Sovint, es percep l'assetjament de carrer com a violència sexual basada en el gènere contra les dones²¹, degut a la gran prevalença de víctimes dones²² i com a violència simbòlica i de gènere²³ que provoca la mercantilització no desitjada dels cossos de dones per part d'estranyes²⁴. També és vist com "un dels comportaments del contínuum de terror anti-femení, extrem del qual és el feminicidi"²⁵, i com un tipus d'assetjament sexual en què es veu a les dones com a objectes, delineant els rols de gènere que "treballen com a part d'una estratègia més gran de control social a través del terrorisme sexual"²⁶. Tenint en ment tot l'anterior, actualment semblaria però que es propendria a "neutralitzar" en gènere la definició per incloure

---

¹³ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia (2019). vid. nota 8.

¹⁴ UNWomen. (2011). *Safe Cities Free of Violence against Women and Girls Global Programme*. Glossary and Definitions of Key Terms.

¹⁵ Observatorio contra el Acoso Callejero. (2015). *Encuesta 2015: ¿Está Chile dispuesto a sancionar el Acoso Callejero?*

¹⁶ Deirdre Davis. (1994). *The Harm That Has No Name: Street Harassment, Embodiment, and African American Women*. UCLA Women's L.J., 133.

¹⁷ Arndt, Sonja. (2018). *Street Harassment: The Need for Criminal Remedies*. Hastings Women's LJ, 29, 81.

¹⁸ Heben, Tiffanie. (1994). *A radical reshaping of the law: Interpreting and remedying street harassment*. Southern California Review of Law and Women's Studies, 4(1), 183-220.

¹⁹ Kissling, Elizabeth Arveda (1991). vid. nota 6.

²⁰ Tuerkheimer, Deborah. (1997). *Street harassment as sexual subordination: The phenomenology of gender-specific harm*. Wisconsin: Wisconsin Women's Law Journal., 12, 167-206.

²¹ Olney, Maeve. (2015). *Toward a Socially Responsible Application of the Criminal Law to the Problem of Street Harassment*. William & Mary Journal of Women and the Law, 22(1), 37.

²² Tran, Marc. (2015). *Combating gender privilege and recognizing woman's right to privacy in public spaces: Arguments to criminalize catcalling and creepshots*. Hastings Women's Law Journal, 26(2), 185-206.

²³ Sastre Valverde, Paula. (2019). *Acoso callejero: Valoración sobre la oportunidad de una respuesta legal*. Universitat de Salamanca.

²⁴ Brunsdon, Denise. (2018). *Legal Solutions to Street Sexual Harassment in the #MeToo Era*. Atlantis, 39(2), 40-56.

²⁵ Radford, Jill i Rusell, Diana E. H. (1992). *Femicide: The Politics of Women Killing*.

²⁶ Bowman, Cynthia Grant (1993). vid. nota 7.

la realitat de molts homes del col·lectiu LGTB que també en són víctima²⁷, en general a mans d'altres homes. Cal destacar també, que la teoria majoritària que explica tal fenomen ho fa en clau de poder i sexisme, i no com a desig sexual²⁸. Així mateix, el subjecte actiu semblaria que s'hagi neutralitzat en gènere de la mateixa manera, passant de l'inicial "home"²⁹ o "home desconegut"³⁰ a la posició actual que, malgrat remarcar que majoritàriament els agressors són homes, no únicament³¹, però ressaltant que el subjecte és desconegut per la víctima.

Finalment, i respecte l'espai físic on poden succeir aquestes pràctiques, la definició també s'ha engrandit, des de la llavor de les "àrees urbanes"³², "llocs públics"³³ i "àrees públiques com carrers, voreres o parades d'autobús"³⁴ a l'actual "espais públics o semipúblics"³⁵, incloent, per tant, molts més espais. L'important pel que fa a l'espai i en clau de context general, és que les conductes estan emparades per un paraigües d'anonimitat, ja que molt sovint no hi ha testimonis, o són fugaços³⁶, o són el grup d'amistats del propi agressor³⁷.

Com hem pogut veure doncs, l'evolució ha consistit en anar ampliant tots quatre elements: la pròpia conducta, els possibles subjectes passius, els possibles subjectes actius i l'aspecte contextual. S'ha d'entendre també que les experiències d'assetjament de carrer no són monolítiques³⁸ i difereixen segons la raça, classe, (dis)capacitat, orientació sexual, identitat de gènere, nacionalitat, ... de la persona que ho pateix³⁹. Per això, i per evitar el problema de l'essencialisme de gènere⁴⁰, és important examinar aquestes altres facetes de l'experiència⁴¹. I no només és que siguin diferents, sinó que també difereixen en la severitat dels danys i en el contingut dels missatges. Per exemple, en el cas de les dones racialitzades⁴² i dones musulmanes

---

²⁷ Kearn, Holly. (2014). *Stop street harassment, unsafe and harassed in public spaces: a national street harassment report*.

²⁸ Benard, Cheryl, i Schaffer, Edith. (1984). *The man in the street: Why he harasses?* Feminist frameworks: Alternative theoretical accounts of the relations between women and men. McGraw Hill, 396.

²⁹ Kissling, Elizabeth Arveda (1991). vid. nota 6.

³⁰ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia (2019). vid. nota 8.

³¹ Fileborn, Bianca. (2013). *Conceptual understandings and prevalence of sexual harassment and street harassment*. Australian Centre for the Study of Sexual Assault.

³² Kissling, Elizabeth Arveda (1991). vid. nota 6.

³³ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia (2019). vid. nota 8.

³⁴ Chhun, Bunkosal. (2011). *Catcalls: Protected speech or fighting words?* Thomas Jefferson Law Review, 33, 273–295.

³⁵ Deirdre Davis (1994). vid. nota 16.

³⁶ S'empra "fugaços" en referència al constant moviment de vianants, que són aquests "testimonis fugaços".

³⁷ Radford, Jill i Rusell, Diana E. H. (1992). vid. nota 25.

³⁸ Sastre Valverde, Paula (2019). vid. nota 23.

³⁹ Jaishankar, Karuppanan (2016). vid. nota 11.

⁴⁰ Harris, Angela P. (1990). *Race and essentialism in feminist legal theory*. Stanford law review, 581-616.

⁴¹ Tuerkheimer, Deborah (1997). vid. nota 20.

⁴² Sweeny, JoAnne. (2017). *Trapped in Public: The Regulation of Street Harassment and Cyber-Harassment Under the Captive Audience Doctrine*. Nevada Law Journal, 17(3), 651-666.

que duen nicab⁴³ els danys s'exacerben i inclouen insults racistes i islamofòbics, intersecció que es descriu per Crenshaw com la "racialització de l'assetjament sexual"⁴⁴.

Degut a tot l'anterior, juntament amb el contingut, el missatge o la ubicació física, les interpretacions que fan les víctimes poden ser molt heterogènies. Algunes no se senten perjudicades, fins i tot afalagades, altres s'enfaden, considerant-ho una invasió de la privacitat, i n'hi ha que se senten avergonyides i/o amb por⁴⁵.

Respecte les dones que se senten afalagades, Gardner ho explica com que les dones (heterosexuals) romantitzen trobades amb homes al carrer com una forma de festeig⁴⁶. Bowman, en canvi, suggereix que pot ser degut a que es convencen que són afalagades per l'assetjament al carrer per evitar experimentar aquests comentaris com a desempoderadors⁴⁷, teoria que sembla recolzar l'estudi de Barak, Fisher i Houston que conclou que poques persones estan disposades a etiquetar fins i tot els comportaments més extrems com a assetjament sexual perquè no volen patir els costos socials de percebre's com a víctimes ni admetre que el seu propi entorn és perillós⁴⁸.

Les conseqüències de l'assetjament al carrer varien molt de la gravetat d'aquestes trobades i, com hem dit abans, de les altres opressions que pateixi la víctima concreta. No obstant, la literatura majoritària està d'acord en què augmenta la por, vergonya, fàstic, ràbia, culpa i empipament⁴⁹, desencadena sentiments d'impotència, deshumanització i aïllament⁵⁰, limita la mobilitat, sobretot de nit⁵¹, i augmenta la humiliació⁵² i insatisfacció amb la pròpia imatge⁵³, que a més de reduir l'autoestima⁵⁴, a llarg termini promou indirectament problemes psicològics

---

⁴³ Mason-Bish, Hannah, i Zempi, Irene. (2019). *Misogyny, Racism, and Islamophobia: Street Harassment at the Intersections*. *Feminist Criminology*, 14(5), 540-559.

⁴⁴ Crenshaw, Kimberle. (1992). *Race, Gender, and Sexual Harassment*. *Cal. I. Rev.* 65, 1467.

⁴⁵ Tuerkheimer, Deborah (1997). vid. nota 20.

⁴⁶ Kissling, Elizabeth Arveda (1991). vid. nota 6.

⁴⁷ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia (2019). vid. nota 8.

⁴⁸ Barak, Azy; Fisher, William. A., i Houston, Sandra. (1992). *Individual Difference Correlates of the Experience of Sexual Harassment Among Female University Students*. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(1), 17-37.

⁴⁹ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia (2019). vid. nota 8.

⁵⁰ Radford, Jill i Rusell, Diana E. H. (1992). vid. nota 25.

⁵¹ Vallejo Rivera, Elizabeth, i Rivarola Monzón, María Paula. (2013). *La violencia invisible: acoso sexual callejero en Lima Metropolitana y Callao*. Serie Cuadernos de Investigación, 4.

⁵² Tran, Marc (2015). vid. nota 22.

⁵³ Arancibia, Javiera, et al. (2015). *Acoso sexual callejero: Contexto y dimensiones*. Observatorio contra el acoso callejero, Chile.

⁵⁴ Vera-Gray, Fiona (2016). vid. nota 10.

i de comportament en les dones, com trastorns alimentaris⁵⁵, depressió⁵⁶, ansietat i estrès⁵⁷. A més, s'argumenta que l'assetjament al carrer provoca una informal ghetització de les dones a l'esfera privada i a les llars⁵⁸ degut a la inseguretat, que alhora pot perjudicar-les econòmicament⁵⁹, per exemple a l'haver de mudar-se de barri, optar per feines menys remunerades en horari diürn o agafar un taxi en comptes de transport públic. També, l'assetjament al carrer genera por a ser violada⁶⁰ i “pot recordar a les dones la seva vulnerabilitat a la violació, i desencadenar un episodi d'estrès post traumàtic en supervivents d'agressions i violacions sexuals”⁶¹. Sobretot perquè a vegades l'assetjament de carrer s'empra com a “prova de violació”, és a dir, que l'agressor inicia el comportament amb la finalitat de, en funció de com respongui la dona, intentar o no violar-la⁶².

Al voltant d'aquest fenomen hi ha tota una sèrie de creences i mites per reforçar l'acceptabilitat de la conducta, com ho és precisament que “el catcalling és inofensiu”. En trobem també en l'imaginari social sobre qui són els assetjadors i a quines dones assetgen. I és que en la nostra ment és un home de classe baixa i/o racialitzat, malgrat que la recerca empírica ho negui⁶³, cap a una dona jove i atractiva. Però la realitat és que la majoria d'agressors són homes, de qualsevol ètnia o classe social⁶⁴, i que les dones són assetjades al carrer independentment de la seva roba, edat o aparença física⁶⁵.

Aquesta cara de la violència de gènere és una experiència generalitzada en la vida de moltes dones. La investigació ha mostrat constantment que aquestes intrusions “menors” i “quotidianes” s'acaben normalitzant⁶⁶, i les estimacions indiquen que entre un 70 i un 95% de les dones arreu del món viuen com a mínim un cas d'assetjament al carrer en sentit ampli al

---

⁵⁵ Stamoulis, Kathryn. (2011). “Hey Baby” Hurts: *The Psychological Implications of Street Harassment*. Psychology Today.

⁵⁶ Swim, Janet K. et al. (2001). *Everyday sexism: Evidence for its incidence, nature, and psychological impact from three daily diary studies*. Journal of Social Issues, 57(1), 31-53.

⁵⁷ Stamoulis, Kathryn (2011). vid. nota 55.

⁵⁸ Brox Sáenz de la Calzada, Alicia (2019). vid. nota 8.

⁵⁹ Roenius, Amanda. (2016). *My name is not beautiful, and, no, do not want to smile: Paving the path for street harassment legislation in illinois*. DePaul Law Review, 65(2), 831-872.

⁶⁰ Thompson, Deborah. M. (1994). *The woman in the street: reclaiming the public space from sexual harassment*. Yale JL & Feminism, 6, 313.

⁶¹ Laniya, Olatokunbo Olukemi. (2005). *Street smut: gender, media, and the legal power dynamics of street harassment, or hey sexy and other verbal ejaculations*. Colum. J. Gender & L., 14, 91.

⁶² Heben, Tiffanie (1994). vid. nota 18.

⁶³ Kissling, Elizabeth Arveda (1991). vid. nota 6.

⁶⁴ Fileborn, Bianca (2013). vid. nota 31.

⁶⁵ Chhun, Bunkosal (2011). vid. nota 34.

⁶⁶ Mellgren, Caroline; Andersson, Mika; i Ivert, Anna-Karin. (2018). “It happens all the time”: *Women's experiences and normalization of sexual harassment in public space*. Women & Criminal Justice, 28(4), 262-281.

llarg de la seva vida⁶⁷ i de mitjana acostuma a començar entre els 13 i els 17 anys⁶⁸, però en molts casos el primer assetjament és als 6-11 anys⁶⁹.

Als carrers espanyols, el 35% de les dones enquestades ha estat víctima d'exhibicionisme, el 37% ha estat seguida pel carrer, el 44% hauria estat abordada al carrer de manera insistent malgrat haver manifestat el seu rebuig, el 50% hauria estat objecte de gestos grollers amb connotació sexual i un 86% hauria sofert xiulades i comentaris sexuals insistents⁷⁰. Per aquest motiu, i degut a que semblaria que podria arribar a il·legalitzar-se de manera específica l'assetjament verbal al carrer a Espanya, creiem necessari passar a analitzar com (si és que es fa) es regula penalment tal conducta a la resta de països.

---

⁶⁷ Lenton, Rhonda, et al. (1999). *Sexual Harassment in Public Places: Experiences of Canadian Women*. Canadian Journal of Anthropology, 36: 517-40.

Johnson, Molly, i Ebony Bennett. (2015). *Everyday sexism: Australian women's experiences of street harassment*. Melbourne: The Australia Institute.

⁶⁸ Benard, Cheryl, i Schlaffer, Edith (1984). vid. nota 28.

⁶⁹ Sánchez, Mayela; Ilizaliturri, Arturo; i Casanueva, Juan Manuel. (2016). *#MiPrimerAcoso: la etiqueta que destapó la cloaca de las agresiones sexuales*. Distintas Latitudes, Dossier, género.

⁷⁰ Fairchild, Kimberly i Rudman, Laurie A. (2008). vid. nota 9.

III. MARC JURÍDIC INTERNACIONAL PENAL EN ASSETJAMENT VERBAL AL CARRER

Les postures davant del fenomen de l'assetjament al carrer són molt diverses: a uns països és considerat delicte; a altres, infraccions administratives/civils; i a la resta, una conducta no reprotxable jurídicament. Els nivells de les regulacions també varien, sent nacional, autonòmic/estat federal, regional o municipal. Abans de passar al seu anàlisi, però, és necessari assenyalar que a nivell internacional, les Nacions Unides i els sistemes de tractats regionals han reconegut l'assetjament sexual com una forma de discriminació i violència contra les dones⁷¹ i encoratja a que s'estableixin sancions⁷², però no s'ha fet encara referència expressa a la tipologia d'assetjament al carrer.

De tota manera, degut a la gran magnitud de tipologies de respostes jurídiques a la problemàtica, en aquesta anàlisi ens centrarem sobretot en les penals de nivell nacional vers l'assetjament verbal (“*catcalling*” en anglès), fent un petit esment a les tipologies de regulacions no penals més rellevants.

Cal considerar però, que sovint altres delictes, tal i com estan tipificats en alguns estats i les seves jurisprudències⁷³, poden arribar a incloure les conductes d'assetjament verbal a la via pública⁷⁴. No obstant, a causa de la gran dificultat probatòria afegida i d'aplicació amb la que es troben aquests casos als jutjats⁷⁵, ja que per la naturalesa d'anonimitat de la conducta no acostuma a haver proves suficients, ens centrarem en l'anàlisi dels delictes específics per aquestes conductes.

---

⁷¹ Nacions Unides. Article 2b) de la Resolució 48/104 de l'Assemblea General relativa a la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona de les Nacions Unides.

Nacions Unides. Paràgraf 178 de la Plataforma d'Acció de Pequín.

Unió Europea. Article 23 de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea.

Organització dels Estats Americans. Article 2 de la Convenció Interamericana per a Prevenir, Sancionar i Erradicar la Violència contra la Dona.

Unió Africana i organismes subregionals. Articles 12-13 del Protocol a la Carta Africana de Drets Humans i dels Pobles relatiu als Drets de la Dona a Àfrica.

⁷² Nacions Unides. Articles 4d-f) de la Resolució 48/104 de l'Assemblea General relativa a la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona de les Nacions Unides.

Nacions Unides. Articles 7-16 de la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona (CEDAW).

Consell d'Europa. Article 34 del Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica.

Unió Africana i organismes subregionals. Article 22 del Protocol sobre Gènere i Desenvolupament de la Comunitat de l'Àfrica Meridional per al Desenvolupament.

⁷³ Veure per exemple a EEUU: Hagerty, Talia et al. (2013). *Know Your Rights: Street Harassment and the Law*. Stop Street Harassment.

⁷⁴ Heben, Tiffanie (1994). vid. nota 18.

⁷⁵ Id.

1. Regulació penal al món

De l'anàlisi dels països amb regulació penal en assetjament verbal de carrer⁷⁶, hem pogut observar tres tipus de tipificacions: delictes d'assetjament al carrer autònom, delictes d'assetjament sexual i delictes contra la moral i contra la pudor/modèstia de la dona.

Per a l'estudi de les normatives s'ha partit de l'estructura emprada al presentar la definició⁷⁷, on parlem de la conducta inclosa com a assetjament sexual, qui n'és o en pot ser agressor i víctima i finalment on es produeixen aquestes conductes. A més, en aquest apartat, exposarem també contra quins béns jurídics atempten aquestes conductes segons els estats i quines penes són la conseqüència jurídica de tals infraccions.

S'ha de tenir en compte que malgrat que hi hagi totes aquestes disposicions als codis penals per a castigar l'assetjament al carrer molt poques vegades es denuncia i es troba a l'agressor, i encara menys vegades se l'arriba a condemnar.

1.1. *Assetjament al carrer*

Formen part del subtipus específic⁷⁸ aquelles disposicions que o bé el delictes s'anomena d'aquesta manera⁷⁹, o bé el legislador/a ha determinat el context físic de l'assetjament a espais públics⁸⁰, o bé perquè en el preàmbul de la llei que inclou tal conducta com a delictes es fa referència expressa al tipus de conductes que es busquen tipificar, sent aquestes les de l'assetjament verbal (i no verbal) al carrer⁸¹.

La conducta tipificada per aquests delictes consisteix en general en actes de significació sexual (a vegades es demana que sigui "sexista"⁸²), en alguns casos requerint que siguin també físics⁸³ i no únicament verbals. En gairebé totes les disposicions es remarca que han de ser sense

---

⁷⁶ Per més informació dels països concrets analitzats, mirar annex.

⁷⁷ Veure "Marc teòric i context sociològic".

⁷⁸ Veure en l'annex el llistat complet.

⁷⁹ Veure en l'annex per exemple el cas de Bolívia amb el delictes "acoso callejero" de l'article 312° del seu Codi Penal.

⁸⁰ Veure en l'annex per exemple el cas de Xile amb el delictes de "acoso sexual" de l'article 494 ter del seu Codi Penal que limita la conducta "en lugares públicos o de libre acceso público".

⁸¹ Veure en l'annex per exemple el cas de Bèlgica amb la llei de Lluita contra el sexisme a l'espai públic que va introduir l'article 444 al seu Codi Penal.

⁸² Veure en l'annex el cas de Bèlgica.

⁸³ Veure en l'annex el cas de Costa Rica. Quan és únicament verbal és una contravenció (no penal).

consentiment de la víctima⁸⁴ i, a vegades, “que la conducta no constitueixi un delictes més greu”⁸⁵, destacant la subsidiarietat del delictes a actes més gravosos.

Tal i com és la tendència actual, trobem que tots els articles són neutres en gènere tant en el subjecte actiu com passiu, és a dir que no és requisit per a la seva aplicació que, per exemple, la víctima sigui dona i l’agressor, home. Sobre el context físic es concentra a l’espai públic, menys en el cas xilè on s’augmenta a “espais públics i privats amb lliure accés públic”⁸⁶. No hi ha consens però respecte el bé jurídic, veient que en alguns casos és considerat un atemptat contra l’honor⁸⁷, contra la dignitat⁸⁸, la llibertat sexual⁸⁹, la indemnitat sexual⁹⁰, etc.

Finalment, pel que fa a les penes, tampoc hi ha uniformitat ja que consisteixen en treballs d’utilitat pública (el que seria a Espanya, treballs a la comunitat) i prohibicions d’anar a certs llocs i acostar-se a la víctima⁹¹, multes de “tres unitats tributàries mensuals” (que serien uns \$48.353 a 145.059, és a dir d’uns 57 euros a uns 170 euros⁹²)⁹³, pena privativa de llibertat de fins a un any o multa de fins a 120 dies⁹⁴, pena privativa de llibertat de vuit dies i multa de vint-i-sis a dos-cents euros⁹⁵, etc. A més a més, cal tenir en compte que les penes inclouen agreujants, per exemple en cas de ser la víctima menor⁹⁶.

Per acabar, considero especialment rellevant destacar tres elements de les regulacions. Primer, que la imputabilitat pot ser subjectiva com a Bolívia (conductes “*que resultin humiliants, hostils, obscenes o ofensives a la víctima*”)⁹⁷ o objectiva com a Xile (conducta “*capaç de provocar una situació objectivament intimidatòria, hostil o humiliant*”)⁹⁸, tal com seria a Espanya segons l’Avantprojecte (“*que creïn en la víctima una situació objectivament humiliant, hostil o intimidatòria*”). Segon, que en la tipificació xilena el propi legislador/a castiga diferentment les conductes verbals i les conductes físiques, disminuint d’aquesta manera el problema de la pèrdua de proporcionalitat⁹⁹. I tercer, que en alguns casos, sobretot en el cas

---

⁸⁴ Veure en l’annex per exemple el cas de Brasil.

⁸⁵ Veure en l’annex per exemple el cas de Portugal.

⁸⁶ Veure en l’annex el cas de Xile.

⁸⁷ Veure en l’annex el cas de Bèlgica.

⁸⁸ Veure en l’annex el cas de Bolívia.

⁸⁹ Veure en l’annex el cas de Brasil.

⁹⁰ Veure en l’annex el cas de Xile.

⁹¹ Veure en l’annex el cas de Bolívia.

⁹² Equivalència feta el 5 de maig sent el canvi de EUR/CLP = 0,0011700.

⁹³ Veure en l’annex el cas de Xile.

⁹⁴ Veure en l’annex el cas de Portugal.

⁹⁵ Veure en l’annex el cas de Bèlgica.

⁹⁶ Veure en l’annex el cas de Portugal.

⁹⁷ Article 312° del Codi Penal bolívia.

⁹⁸ Article 494 ter del Codi Penal xilè.

⁹⁹ Heben, Tiffanie (1994). vid. nota 18.

belga, la disposició recorda més aviat a la tipificació del delictes d'odi de l'apartat 2 lletra a) de l'article 510 del nostre Codi Penal¹⁰⁰.

1.2. Assetjament sexual en sentit ampli

El tipus general d'assetjament sexual inclou (o pot incloure) les conductes consistents en assetjament al carrer en aquells països que no limiten el delictes a una relació laboral, docent o de prestació de serveis, no requereixen habitualitat ni continuïtat, i no supediten la condemna a la condició de funcionari/a de l'agressor/a.

Aquest és el supòsit on trobem el major gruix de països¹⁰¹. Els seus articulats es caracteritzen per contenir gran varietat de conductes i gran discrecionalitat dels jutges/esses¹⁰², neutralitat en gènere d'agressor/víctima i no limitar la ubicació on poden produir tals atacs¹⁰³. Se separen de la majoria, però, alguns països que donen gènere a la víctima i/o a l'agressor¹⁰⁴.

Els béns jurídics que busquen protegir tals regulacions són la llibertat sexual, la integritat sexual, l'autodeterminació sexual, la moral, la dignitat, etc. Les penes són també molt diverses degut a la gran quantitat de conductes que inclouen, però tendeixen a ser més gravoses que en el cas anterior d'assetjament al carrer específic. Exemple de les penes del tipus general d'assetjament són arrest¹⁰⁵, multa¹⁰⁶, multa o presó de menys d'un any¹⁰⁷, presó de fins a tres anys o multa de fins a 360 dies¹⁰⁸, entre un i cinc anys de presó¹⁰⁹, entre un i dotze anys de

---

¹⁰⁰ Article 510 del Codi Penal espanyol.

“2. Serán castigados con la pena de prisión de seis meses a dos años y multa de seis a doce meses:

a) Quienes lesionen la dignidad de las personas mediante acciones que entrañen humillación, menosprecio o descrédito de alguno de los grupos a que se refiere el apartado anterior, o de una parte de los mismos, o de cualquier persona determinada por razón de su pertenencia a ellos por motivos racistas, antisemitas u otros referentes a la ideología, religión o creencias, situación familiar, la pertenencia de sus miembros a una etnia, raza o nación, su origen nacional, su sexo, orientación o identidad sexual, por razones de género, enfermedad o discapacidad, o produzcan, elaboren, posean con la finalidad de distribuir, faciliten a terceras personas el acceso, distribuyan, difundan o vendan escritos o cualquier otra clase de material o soportes que por su contenido sean idóneos para lesionar la dignidad de las personas por representar una grave humillación, menosprecio o descrédito de alguno de los grupos mencionados, de una parte de ellos, o de cualquier persona determinada por razón de su pertenencia a los mismos.”

¹⁰¹ Veure en l'annex el llistat complet.

¹⁰² Veure en l'annex per exemple el cas de Bhutan.

¹⁰³ En alguns casos es limita a l'espai públic com en el cas de Noruega.

¹⁰⁴ Veure en l'annex per exemple el cas d'Índia.

¹⁰⁵ Veure en l'annex per exemple el cas d'Andorra.

¹⁰⁶ Veure en l'annex per exemple el cas de Suïssa.

¹⁰⁷ Veure en l'annex per exemple el cas de Noruega.

¹⁰⁸ Veure en l'annex per exemple el cas d'Angola.

¹⁰⁹ Veure en l'annex per exemple el cas d'Albània.

presó i/o multa de cinquanta mil a cent mil francs congolesos¹¹⁰ (sent entre uns 20 euros i 40 euros)¹¹¹, etc.

1.3. *Delicte contra la pudor o modèstia de la dona i contra la moral/costums*

En aquest cas les conductes acostumen a ser insults verbals i no verbals, mitjançant per exemple gestos i/o escrits¹¹². Es diferencien però, els delictes contra la pudor/modèstia i els contra la moral/costums, en què en el primer cas es concreta que la víctima és una dona i el bé jurídic és precisament “la pudor o modèstia”¹¹³, mentre que en el segon cas no es dona gènere ni a víctima ni a agressor i el bé jurídic a protegir semblaria un bé supraindividual¹¹⁴, a vegades anomenat com “la pau”¹¹⁵. En ambdós casos les penes són multes i/o presó en els casos més greus.

2. Regulació no penal

Les regulacions no penals més freqüents són les de nivell municipal, amb gran heterogeneïtat de sancions¹¹⁶, sovintejant les multes econòmiques¹¹⁷. Trobem també moltes mesures als transports públics, per exemple apps que alerten a una persona propera perquè socorri a la víctima i posar vagons/taxis sols per a dones¹¹⁸ o patrulles ciutadanes¹¹⁹.

Em sembla rellevant fer un esment del cas dels Estats Units ja que, malgrat no tenir una regulació penal federal unificada per fer front a l’assetjament de carrer, en alguns estats tenen regulació penal, en altres administrativa, en altres demandes per via civil, etc.¹²⁰.

3. Regulació penal en estudi

A Espanya, com ja hem dit, s’està estudiant la possibilitat de tipificar l’assetjament verbal al carrer amb el segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual¹²¹.

---

¹¹⁰ Veure en l’annex per exemple el cas de la República Democràtica del Congo.

¹¹¹ Equivalència feta el 5 de maig sent el canvi de EUR/CDF = 0,0000810530.

¹¹² Veure en l’annex per exemple el cas de Bangladesh.

¹¹³ Veure en l’annex per exemple el cas d’Algèria.

¹¹⁴ Veure en l’annex per exemple el cas de Burkina Faso.

¹¹⁵ Veure en l’annex per exemple el cas de l’estat de Florida d’EEUU.

¹¹⁶ Veure en l’annex el llistat complet.

¹¹⁷ Veure en l’annex per exemple la Ciutat de Buenos Aires d’Argentina.

¹¹⁸ Veure en l’annex per exemple la ciutat de Tòquio del Japó.

¹¹⁹ Jaishankar, Karuppanan (2016). vid. nota 11.

¹²⁰ Veure en l’annex el cas d’EEUU i per més profunditat: Hagerty, Talia et al. (2013). *Know Your Rights: Street Harassment and the Law*. Stop Street Harassment.

¹²¹ Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual. Tampoc seria cap problema el redactat del primer Avantprojecte amb “expressions, comportaments o proposicions sexuals o *sexistes*”.

Aquest és el cas també d'altres estats¹²² que tenen en els seus codis penals el delictes d'assetjament sexual i/o certa regulació no penal que castiga les conductes d'assetjament de carrer, sobretot a nivell municipal. En la majoria dels casos, ha estat la pròpia ciutadania a través d'Observatoris o associacions qui han inserit l'assumpte als Parlaments, en altres ha estat la incorporació per estats veïns del delictes d'assetjament al carrer, i a vegades, ha estat un cas mediàtic el què ha encès l'espurna. No obstant, i degut a la situació actual de pandèmia, els debats parlamentaris al respecte s'han vist (temporalment) aturats.

Havent presentat breument les disposicions penals respecte l'assetjament de carrer arreu del món, en la següent secció farem una anàlisi dels problemes teòrics i pràctics d'afegir com a delictes l'assetjament a la via pública.

---

¹²² Veure en l'annex el llistat complet.

IV. CONFLICTES D'AFEGIR L'ASSETJAMENT AL CARRER COM A DELICTE

En aquest apartat analitzarem les concretes problemàtiques de tipificar les conductes d'assetjament verbal quan es realitzen a la via pública tenint com a referent la redacció prelegislativa¹²³. Primer, des del prisma dels principis limitadors del *ius puniendi* per advertir els principals conflictes teòrics i, després, passarem a conjecturar quins conflictes pràctics provocaria una regulació tal, tant en la societat en general com en el sistema penal substantiu en concret.

1. Conflictes teòrics

1.1. *Principis formals de ius puniendi com a manifestació de l'estat de dret*

Si s'arribés a aprovar l'article 173.4 CP tal i com proposa el segon Avantprojecte¹²⁴, no semblaria pas que hi hagués cap mena de contradicció amb el **principi de legalitat** com a *lex praevia* i *scripta*. Compliria la primera manifestació del principi ja que, com en qualsevol disposició penal, es prohibeix l'aplicació retroactiva (art. 25.1 CE). També la segona, al respectar els requeriments de norma amb rang formal de llei i degut a que l'autoritat per decretar-la resideix en el poder legislatiu estatal.

No obstant, sí que podria contraposar-se al principi de legalitat com a *lex stricta* i *certa*, això és, al **principi de seguretat jurídica** (art. 9.3 CE). És així, perquè podria causar confusió respecte en quines situacions estaria la conducta permesa o no¹²⁵, especialment en esferes informals i/o de flirteig/festeig¹²⁶ i, en ser l'espanyola, una societat on "l'afalac" ("*piropo*") està molt present¹²⁷. Per tant, a menys que es promoguéssin certa educació sobre els límits de les conductes jurídicament no reprovables per conscienciar en assetjament al carrer a la població general, la regulació podria causar situacions d'inseguretat jurídica al no quedar clar el llindar típic. Altrament, la posició contrària argumenta que la no tipificació de la conducta desprotegeix els drets de la integritat, honor, privacitat i seguretat de les persones (en general, dones) que

---

¹²³ Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual.

¹²⁴ Id.

¹²⁵ Rodemann Rounsevell, Helena. (2015). *Derechos en Conflicto: Una Ley Anti-Piropo en España. Cuestiones de género: de la igualdad y la diferencia*.

¹²⁶ Id.

¹²⁷ Moya-Garófano, Alba, et al. (2020). *Social Perception of Women According to their Reactions to a Stranger Harassment Situation (piropo)*. Sex Roles. 84(3-4).

reben aquestes conductes¹²⁸ i afecta a la seguretat de les víctimes¹²⁹, argumentació basada, per tant, amb la infraprotecció de determinats béns jurídics¹³⁰.

Paral·lelament, algunes esferes consideren que una llei anti-assetjament de carrer podria restringir la llibertat d'expressió dels agressors (en general, homes)¹³¹, però cal recordar que és un dret relatiu que es pot limitar. A més, en general s'acostuma a entendre que l'assetjament verbal són discursos de poc valor i/o “*fighting words*”¹³² i que, per això, el govern podria imposar restriccions a la parla a causa del dany que produeix¹³³.

1.2. *Principis materials de ius puniendi com a manifestació d'un estat social*

Per valorar el **principi de necessitat/utilitat**, que “s'insereix en el més ampli d'intervenció mínima” i “depèn de que la pena sigui necessària per a l'existència i pervivència de l'ordre jurídic”¹³⁴ (STS de 23 de novembre de 1989¹³⁵), ens hem de, prèviament, qüestionar si aquesta conducta és moralment reprobable i, després, si ho ha de ser també jurídicament. Per fer-ho cal ponderar els danys que causen tals conductes a les víctimes¹³⁶, la idoneïtat qualitativa de la pena per evitar-los¹³⁷ i que la protecció oferta no pugui ser substituïda eficaçment per una norma de menor intensitat coactiva. Acadèmicament, aquesta anàlisi depèn en gran mesura de la finalitat de la pena: en cas de percebre-la com a “potencial influència en la consciència pública sobre la gravetat de l'assetjament al carrer”¹³⁸, es veu sovint la penalització de la conducta absolutament necessària, mentre que en cas contrari, no.

Molt similarment succeeix en el **principi de subsidiarietat i caràcter fragmentari**, doncs en els col·lectius on es comparteixen les visions educadores del dret penal s'acostuma a considerar aquest com a l'ídoni per a castigar l'assetjament verbal al carrer¹³⁹, mentre que en altres, es

---

¹²⁸ Rodemann Rounsevell, Helena (2015). vid. nota 125.

¹²⁹ Id.

S'argumenta que viola la integritat de la dona al cosificar-se-la com un objecte sexual utilitzable i l'honor al tractar-se-la de manera degradant i inhumana. Viola també el dret a la privacitat al ser percebuda com “objecte públic”, i finalment contradiu el dret a la seguretat al causar aquestes conductes por i inseguretat en la víctima.

¹³⁰ Notar que molta de la literatura emmarca la desprotecció dels béns en marc d'inseguretat jurídica per les víctimes, i no en infraprotecció dels mateixos.

¹³¹ S'acostuma a parlar en clau de “Primera esmena” al ser debats afluorats especialment a EEUU.

¹³² Olney, Maeve (2015). vid. nota 21.

¹³³ Veure totes les conseqüències negatives de les que hem parlat en el Marc teòric i context sociològic.

¹³⁴ Traducció de l'autora.

¹³⁵ Sentència del Tribunal Suprem (Sala 1^a) núm. 6667/1989, de 23 de novembre (ECLI:ES:TS:1989:6667; ponent: Excm. Sr. José Hermenegildo Moyna Menguez).

¹³⁶ Veure totes les conseqüències negatives de les que hem parlat en el Marc teòric i context sociològic.

¹³⁷ Veure l'anàlisi que farem sobretot en les “Reflexions relacionades amb la pena”.

¹³⁸ Tuerkheimer, Deborah (1997). vid. nota 20.

¹³⁹ Sobretot en el primer supòsit, a més, es considera que “altres mètodes de regulació legal són inadequats sense la condemna social que comporta el dret penal”. Radford, Jill i Rusell, Diana E. H. (1992). vid. nota 25.

tendeix a preferir el dret administratiu o la no implicació dels tribunals en absolut. L'última posició de no intervenció sembla que és la del Consell General del Poder Judicial¹⁴⁰ car aprecia que “des dels postulats del principi d'intervenció mínima del Dret Penal, hauria de cenyir-se l'espai típic a aquelles conductes amb entitat suficient per a lesionar el bé jurídic, bé pel context relacional en què es produeixen bé per l'especial vulnerabilitat del subjecte passiu”¹⁴¹. És a dir que semblaria considerar que l'assetjament verbal de carrer no té entitat suficient per a lesionar el bé jurídic.

Finalment, semblaria que no apareixen contradiccions amb el **principi d'exclusiva protecció de béns jurídics**, doncs, segons el Consell General del Poder Judicial, és una regulació que busca protegir els béns jurídics de dignitat i integritat moral¹⁴². S'ha de dir, però, que en dret comparat no hi ha pas consens. Com hem analitzat en la secció III del treball, en alguns casos és considerat un atemptat contra l'honor¹⁴³, contra la dignitat¹⁴⁴, la llibertat sexual¹⁴⁵, la indemnitat sexual¹⁴⁶, etc. Tampoc hi ha acord acadèmic, doncs s'apunta també per autodeterminació sexual o indemnitat sexual, llibertat deambulatòria, seguretat individual, llibertat d'autodeterminació, etc.¹⁴⁷ i en alguns casos es debat la possible creació d'un bé jurídic supraindividual¹⁴⁸, ja que es considera una conducta nociva justament pel fet d'estar molt estesa i estar-ne les víctimes sotmeses de manera regular.

1.3. *Principis materials de ius puniendi com a manifestació d'un estat democràtic*

Per acabar amb l'anàlisi dels principis limitadors de l'*ius puniendi*, ens hem de centrar en la pena establerta en l'Avantprojecte, que és una multa d'entre sis mesos a dos anys¹⁴⁹.

No semblaria que hi hagués cap mena de col·lisió de la tipificació amb el **principi d'humanitat de les penes** (art. 15 CE), doncs la pena de multa és molt emprada en el Codi Penal espanyol¹⁵⁰.

---

¹⁴⁰ Consell General del Poder Judicial. (2021). *Informe sobre el anteproyecto de ley orgánica de garantía integral de la libertad sexual*.

¹⁴¹ Id. Pàgina 74, paràgraf número 189.

¹⁴² Id. Pàgina 74, paràgraf número 188.

¹⁴³ Veure en l'annex el cas de Bèlgica.

¹⁴⁴ Veure en l'annex el cas de Bolívia.

¹⁴⁵ Veure en l'annex el cas de Brasil.

¹⁴⁶ Veure en l'annex el cas de Xile.

¹⁴⁷ Sherling Caravallo, K. (2019). *El acoso callejero y su conceptualización desde el bien jurídico afectado*. Universitat de Chile.

Simões, Rita Basílio i Silveirinha, Maria João. (2019). *Framing street harassment: legal developments and popular misogyny in social media*. Feminist Media Studies.

¹⁴⁸ Tomic Pérez, M. B. (2017). *La criminalización del acoso sexual callejero*. Universitat de Xile.

¹⁴⁹ Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual.

¹⁵⁰ Concretament, s'ha comptabilitzat en el nostre Codi penal la multa 93 vegades com a pena principal, 159 vegades com a pena accessòria a la pena de presó, i 78 vegades com a mesura penal alternativa.

Podria, però, considerar-se de generar problemes amb el **principi de culpabilitat**. Això és així perquè un prerrequisit per al càstig és, precisament, l'habilitat d'internalitzar els valors socials associats a l'acte prohibit ja que, en absència, falta la culpabilitat en què es basa el dret penal i que constitueix la justificació central de la seva existència¹⁵¹. Seria problemàtic, doncs, “incriminar i castigar una persona perquè el seu comportament perjudica un valor social, si no es pot esperar que entengui per què el seu acte és antisocial”¹⁵². Retornem, per tant, a la idea de què, com que no semblaria que és un valor amb ampli suport social i compartit en la consciència pública espanyola, podria generar inseguretats jurídiques i, de retruc, generar problemes de culpabilitat. No obstant, segons les tendències educadores del dret penal, aquest no seria pas un impediment, sinó un motiu pel qual tipificar tal conducta¹⁵³.

També, al parlar del **principi de proporcionalitat**, hem de remetre'ns a l'anàlisi de la necessitat. Si en aquell punt hem considerat que no, que la conducta d'assetjament verbal al carrer no ha d'estar judicialitzada (fins i tot, potser ni reprovada moralment), considerariem que qualsevol pena és desproporcionada i massa gravosa. Altrament, si hem considerat que sí, ens hem de qüestionar el paràmetre de gravetat entre el fet i el càstig que se l'imposa. És a dir, per aquest cas concret, si una multa d'aquestes característiques és proporcionada a la conducta. Personalment, considero que, de tipificar-se, qualsevulla altra pena seria massa gravosa, tant per l'individu concret¹⁵⁴, com pel sistema de penes en general¹⁵⁵. Respecte el nombre de mensualitats, i tenint com a base per a la comparació la resta de delictes pre-existents, em sembla qüestionable per ser molt extensa (o poc extensa els delictes pre-existents)¹⁵⁶. Tanmateix, hem de tenir en compte la proposta de classificació de les conductes d'assetjament de carrer per intensitat/gravetat¹⁵⁷ que proposen algunes autores per fer front a la pèrdua de proporcionalitat causada per la gran amplitud de la definició¹⁵⁸, suggeriment plasmat en algunes tipificacions internacionals¹⁵⁹.

---

¹⁵¹ Luzon, Golan. (2017). *Criminalising sexual harassment*. Journal of Criminal Law, 81(5), 359-366.

¹⁵² Id, p 363.

¹⁵³ Rodemann Rounsevell, Helena (2015). vid. nota 125.

¹⁵⁴ Per exemple, clarament una pena de privació de llibertat seria desproporcionada.

¹⁵⁵ Per exemple, una pena de treballs en benefici a la comunitat, al ser una conducta molt estesa, podria sobresaturar encara més el sistema. Veure: Cesano, José Daniel. (2003). *De la crítica a la cárcel a la crítica de las alternativas*. Boletín mexicano de derecho comparado, 36(108), 863-889.

¹⁵⁶ Argument que desenvoluparem a “Cas espanyol”, on tenim en compte el context legal penal existent a Espanya en l'actualitat per al nostre anàlisi.

¹⁵⁷ Tuerkheimer, Deborah (1997). vid. nota 20.

¹⁵⁸ Heben, Tiffanie (1994). vid. nota 18.

¹⁵⁹ Veure en l'annex el cas de Xile.

Finalment ens hem d'aturar breument en el **principi de resocialització o rehabilitació** (art. 25.2 CE). Mentre que no semblaria, a primera ullada, que hi hagi cap possible contradicció amb tal principi, sobretot al ser una pena tan estesa, tant en el dret penal espanyol com en dret comparat, acadèmicament, hi ha certs sectors que veuen en la pena de multa tot un seguit de problemàtiques greus. D'entre elles, per l'assumpte que ens ocupa, cal destacar la manca d'efectes reals resocialitzadors a nivell psico-social, que no suposa cap tractament rehabilitador, i que, a part de no abordar els factors criminògens, fins i tot aquests es poden agreujar¹⁶⁰. A més a més, amb ella es criminalitza la pobresa¹⁶¹ i pot arribar a trencar el principi de personalitat de les penes¹⁶². No obstant, i sobretot degut a l'acceptació de la pena, tant pel Tribunal Constitucional com pel legislador/a, una pena de multa en cas de realitzar assetjament verbal a la via pública, no violaria el principi de resocialització.

2. Conflictes pràctics

En aquest apartat presentarem alguns dels possibles problemes que pot suposar l'aprovació de la tipificació de l'assetjament verbal al carrer, classificats entre problemes en la persecució/aplicació, i reflexions relacionades amb la pena.

2.1. *Problemes en la persecució i aplicació del delictes*

El primer problema que se'ns presenta està relacionat amb la pròpia natura de la conducta de l'assetjament al carrer: l'**anonimitat de l'agressor**. Com hem presentat en la secció de marc teòric, els subjectes actius són desconeguts i, alhora, el comportament és realitzat quan la víctima està sola, hi ha "vianants fugaços"¹⁶³ o sols hi ha com a testimonis el grup d'amistats de l'agressor. El caràcter anònim de les interaccions d'assetjament pot dificultar que les víctimes presentin acusacions penals contra les persones que les han assetjat al carrer, a més que en cas

---

¹⁶⁰ Pérez Castañeda, Jacqueline Julissa. (2005). *La Pena de multa en el derecho penal peruano: desarrollos normativos y jurisprudencia*.

¹⁶¹ Ja que el deute econòmic degut a la multa es converteix en un estat de llarga durada que contribueix a l'acumulació de desavantatges i a la reproducció de la desigualtat. Veure: Harris, Alexes, Heather Evans, i Katherine Beckett. (2010). *Drawing blood from stones: Legal debt and social inequality in the contemporary United States*. American Journal of Sociology, 115(6), 1753-1799.

¹⁶² Encara que el propi codi penal estableix que caldrà establir la quantia de la pena depenent la situació econòmica del reu (art. 50.5 CP i 52 CP), a la realitat en la gran majoria de casos es determina la capacitat de pagament en el moment del judici oral en base a uns coneixements molt limitats sobre la real capacitat econòmica de la persona (veure: Gómez, Daniel Varona. (2004). *La reforma de las penas no privativas de libertad (LO 15/2003): ¿ Un paso adelante en el sistema de penas alternativas a la prisión?*. Revista Española de Investigación Criminológica: REIC, (2), 4). Això pot provocar que qui hagi de carregar amb el pes del càstig siguin moltes vegades terceres persones diferents a la persona penada, sent per exemple un/a familiar o altra tercera persona, ja que res impedeix que la multa sigui pagada per una persona diferent. Per tant es trencaria el principi de personalitat pel qual ningú pot respondre per delictes aliens.

¹⁶³ S'empra "fugaços" en referència al constant moviment de vianants, que són aquests "testimonis fugaços".

d'arribar a denunciar, sigui molt difícil la identificació i processament dels implicats¹⁶⁴. No obstant, però, es podria arribar a pal·liar aquesta problemàtica amb una resposta tal com la francesa que, degut a la dificultat probatòria, ha instruït policia judicial que pot multar in situ als agressors¹⁶⁵, i alhora pot servir per dissuadir-los de participar en tals conductes¹⁶⁶.

De manera relacionada, el delictes corre el risc de no ser sancionat per **manca de denúncia**¹⁶⁷, sia per desconeixement de l'existència d'una resposta punitiva, creença que les autoritats no perseguiran l'agressor per percepció de nimietat, desconfiança de la policia i/o del sistema legal¹⁶⁸, ... Mentre que la primera i segona causa es podria apaivagar fent una campanya d'informació, aquesta última és la que ens portaria més maldecaps, sobretot en cas de víctimes travessades per diversos eixos d'opressió, per exemple ser dona racialitzada o home LGTB¹⁶⁹. Per això caldria un recurs delictiu sensible a les preocupacions de les víctimes que les permeti decidir per si mateixes si han patit danys, sense haver de valorar si seran altrament victimitzades per la policia o, fins i tot en cas de ser migrants en situació irregular, deportades.

Finalment, un problema de persecució i/o aplicació pot ser el propi **sexisme dels investigadors i/o aplicadors**, sia per la falta de coneixements de violència de gènere dels litigants, cossos policials i cos judicial, per la manca de deguda diligència en la investigació en infraccions penals sobre violència de gènere, per l'absència de formació en drets de les dones i grups vulnerables o per la reproducció de prejudicis i estereotips en les decisions judicials¹⁷⁰.

2.2. Reflexions relacionades amb la pena

2.2.1. Importància de la clàusula de delictes de la mateixa natura i antecedents penals

Cal tenir en compte que la sentència condemnatòria generarà antecedents penals, que es cancel·larien transcorreguts els dos (art. 136.1b) CP) o tres anys (art. 136.1c) CP), al ser un

---

¹⁶⁴ Olney, Maeve (2015). vid. nota 21.

¹⁶⁵ Fairchild, Kimberly i Rudman, Laurie A. (2008). vid. nota 9.

¹⁶⁶ Olney, Maeve (2015). vid. nota 21.

¹⁶⁷ Fileborn, Bianca, i Vera-Gray, Fiona. (2017). «*I Want to be Able to Walk the Street Without Fear*»: *Transforming Justice for Street Harassment*. *Feminist Legal Studies*, 25(2), 203-227.

¹⁶⁸ Nielsen, Laura Beth. (2000). *Situating legal consciousness: Experiences and attitudes of ordinary citizens about law and street harassment*. *Law and Society Review*, 34(4), 1055-1090.

Notar que la desconfiança respecte la policia és molt més elevada en cas de col·lectius racialitzats.

¹⁶⁹ vid. nota 167 (Fileborn, Bianca, i Vera-Gray, Fiona; 2017) i 18 (Heben, Tiffanie; 1994).

Veure del seu treball com la discriminació afecta la denúncia, doncs les dones lesbianes són encara menys propenses que les dones heterosexuales a denunciar l'assetjament a causa de la història dels agents de policia d'atacar les persones LGTB, cosa que també succeeix amb les dones de color respecte les blanques, i les persones migrades de manera irregular, amb les que tenen la nacionalitat.

¹⁷⁰ Montúfar Hoyos, Stefanny. (2017). *La necesidad de que se tipifique al Acoso Callejero como Contravención en el Código Orgánico Integral Penal*. Universitat San Francisco de Quito.

delicte menys greu (art. 33.3j) CP), sempre que no es torni a delinquir. Malgrat que la nova disposició 173.4 CP es trobi dins el títol dels delictes contra la integritat moral, degut a la certa semblança qualitativa amb els delictes sexuals per l'habitual contingut sexual de l'assetjament verbal de carrer, podria considerar-se a primer cop d'ull que és de naturalesa similar als delictes sexuals. Per aquest motiu, les persones condemnades per la disposició 173.4 CP podrien no obtenir el certificat de delictes de naturalesa sexual¹⁷¹, que segons la normativa espanyola, és l'únic certificat que s'expedeix per a treballar habitualment amb menors¹⁷².

No obstant, fent-ne una anàlisi més metòdica i en profunditat, hem de valorar com a identitat de naturalesa, tal com proposa la doctrina i la jurisprudència majoritària, tant la identitat del bé jurídic protegit en els dos delictes com, a més, la identitat en la forma d'atac al mateix¹⁷³. Per aquest motiu, i tenint en ment els delictes inclosos expressament en l'article 13.5 de la Llei 26/2015 trobem que en els únics supòsits on poden arribar a coincidir ambdós requisits és en el delicte d'assetjament sexual, en concret l'assetjament sexual ambiental o horitzontal (art. 184.1 CP). Respecte la identitat del bé jurídic en aquest tipus bàsic d'assetjament sexual¹⁷⁴, “tal i com ha reconegut la jurisprudència”¹⁷⁵ (STS de 26 de juny de 2000¹⁷⁶), “[e]s tracta més aviat d'una mena d'injúries específiques (sexuals), o d'un atac a la integritat moral per l'afectació que pot produir la conducta típica en les relacions socials de la víctima que d'una lesió del bé jurídic llibertat sexual”¹⁷⁷. Sabent que el bé jurídic protegit pel delicte d'assetjament al carrer és, segons el propi Consell General del Poder Judicial, els béns jurídics de dignitat i integritat moral¹⁷⁸, semblaria que s'acompleix aquest primer requisit de la identitat de béns jurídics protegits. Respecte la identitat en la forma d'atac, en ambdues disposicions es demana que el comportament provoqui en la víctima una “situació objectivament humiliant, hostil o intimidatòria” (art. 184.1 CP i art. 173.4 de l'Avantprojecte), però, no trobem en el cas de l'assetjament de carrer els actes successius de fustigació per part del mateix agressor. Per tot

---

¹⁷¹ Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a la adolescència. (BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2015, pp. 64544 a 64613; 70 pp.).

¹⁷² Id.

¹⁷³ Sanz-Díez de Ulzurrun Lluch, Marina. (2020). *Memento práctico: Penal*. Apartado de Reincidencia. Madrid: Francis Lefebvre.

Altres tendències minoritàries afegeixen com a tercer criteri d'equiparació l'homogeneïtat entre la naturalesa i gravetat de les conseqüències jurídiques previstes per als dos delictes.

¹⁷⁴ En el tipus agreujat de l'article 184.2 CP no es trobaria cap mena de similitud, ja que a part de la prevalença i amenaça (forma d'atac), és una disposició que protegeix el bé jurídic de la llibertat sexual.

¹⁷⁵ Cancio Melià, Manuel. (2020). *Memento práctico: Penal*. Apartado de Acoso sexual. Madrid: Francis Lefebvre.

¹⁷⁶ Sentència del Tribunal Suprem (Sala 1ª) núm. 1135/2000, de 26 de juny (ECLI:ES:TS:2000:5157; ponent: Excm. Sr. Carlos Granados Pérez).

¹⁷⁷ Cancio Melià, Manuel (2020). vid. nota 173.

¹⁷⁸ Id. Pàgina 74, paràgraf número 188.

l'anterior, no semblaria pas que els antecedents derivats de condemnes per assetjament al carrer impedissin als agressors tenir professions on eduquen menors i/o hi treballen¹⁷⁹.

Recalcar que sota cap condició, ni tan sols en el supòsit de considerar el nou delictes de naturalesa similar als delictes de caràcter sexual, es podria considerar que, amb una prèvia sentència condemnatòria per delictes sexuals, es podrà apreciar l'agreujant de reincidència car no es compliria el requisit de la identitat de títol.

2.2.2. Finalitat de la pena: la multa

Qualsevol examen, sobretot dels principis penals materials, es veurà influenciat per quina es considera que és la finalitat general de la pena. I és que depenent de si veiem en la imposició de càstigs penals la "realització de justícia i restabliment de la voluntat general" (teories retributives del mereixement), la "prevenció respecte la col·lectivitat" (teories de la prevenció general, sia positiva o negativa), o la "prevenció respecte l'individu que ha realitzat el delictes" (teories de la prevenció especial, sia positiva o negativa), el nostre estudi arribarà a conclusions diferents. Sobre aquesta base es construeixen moltes argumentacions de caràcter més aviat ideològic, sobretot a favor de la tipificació¹⁸⁰, basant la importància de la penalització en el valor simbòlic i la potencial influència en l'augment de la consciència pública sobre la gravetat de l'assetjament al carrer, molt relacionat, per tant, amb una prevenció general.

Segons la Constitució espanyola, "les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat estaran orientades cap a la reeducació i reinserció social (...)" (art. 25.2 CE). Hem comentat anteriorment, però, que segons algunes vessants acadèmiques la pena de multa no té efectes reals resocialitzadors a nivell psico-social¹⁸¹. Per aquest motiu, com a molt en primera instància, la persona no torna a delinquir per una temporada degut als efectes de la prevenció especial negativa, però amb el pas del temps la pena de multa acaba perdent els efectes preventius perquè el tipus de sanció imposada no suposa cap tractament rehabilitador. Ans al contrari, i és que com que no s'aborden els factors criminògens, en casos d'imposició de pena de multa en delictes motivats per l'ànim de lucre (que no seria el nostre cas de l'assetjament al carrer), fins i tot aquests factors es poden agreujar. A més a més, amb ella es criminalitza la pobresa ja que

---

¹⁷⁹ Article 13.5 Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a la adolescència. (BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2015, pp. 64544 a 64613; 70 pp.).

¹⁸⁰ No es farà en aquest treball un anàlisi exhaustiu de les argumentacions ideològiques i/o filosòfiques. Per més informació d'aquesta vessant del càstig de l'assetjament verbal al carrer veure: vid. nota 20 (Tuerkheimer, Deborah.; 1997), 59 (Roenius, Amanda; 2016), 60 (Thompson, Deborah. M.; 1994), i 61 (Laniya, Olatokunbo Olukemi.; 2005).

¹⁸¹ Pérez Castañeda, Jacqueline Julissa (2005). vid. nota 160.

el deute econòmic degut a la multa, la responsabilitat civil i els costos del procés converteixen un càstig temporal en un estat de llarga durada que contribueix a l'acumulació de desavantatges i a la reproducció de la desigualtat¹⁸².

Per tot l'anterior, és qüestionable l'efectivitat preventiva i rehabilitadora de la pena de multa, a més que, degut de la percepció de la multa com una eina estatal per a la recaptació econòmica, pot socavar la imatge de gravetat de l'assetjament de carrer¹⁸³.

2.2.3. Responsabilitat personal subsidiària vs. presó per deutes

La responsabilitat personal subsidiària per impagament de multa (art. 35 CP), pot suposar l'entrada a presó, la localització permanent o la realització de treballs en benefici de la comunitat. Malgrat que hi hagi aquestes tres possibilitats de substitució, el percentatge de penats de les presons catalanes que han estat privats de llibertat per l'impagament d'una multa és d'aproximadament un 20%, la qual cosa representa un valor absolut de més de 700 casos anuals¹⁸⁴. A més, ha estat experimentant un preocupant augment en els últims anys¹⁸⁵, que probablement s'agreujarà encara més amb la situació actual de greu recessió econòmica.

Considerant que per a determinar la multa s'investiga la capacitat adquisitiva de la persona condemnada, semblaria que aquestes grans xifres d'incapacitat de pagament són degudes a una insuficiència en aquesta investigació per la sobresaturació del sistema judicial. En conseqüència, i malgrat que ja al 1988 el Tribunal Constitucional conclogués la constitucionalitat de la responsabilitat personal subsidiària, la portada a la pràctica comportaria “una contradicció amb els principis de proporcionalitat i igualtat, així com amb la finalitat de reinserció que la Constitució prescriu per a la pena privativa de llibertat”¹⁸⁶. A més, “a aquestes conseqüències negatives, de tall constitucional i polític-criminal, cal sumar el cost que la privació de llibertat per RPS comporta per a l'Administració penitenciària”¹⁸⁷.

---

¹⁸² Harris, Alexes, Heather Evans, i Katherine Beckett. (2010). *Drawing blood from stones: Legal debt and social inequality in the contemporary United States*. American Journal of Sociology, 115(6), 1753-1799.

¹⁸³ Radford, Jill i Rusell, Diana E. H. (1992). vid. nota 25.

¹⁸⁴ Gómez Martín, Víctor, et al. (2016). *La presó per impagament de multa a Catalunya: diagnòstic del problema i propostes de solució*.

¹⁸⁵ Id.

¹⁸⁶ Id.

¹⁸⁷ Id.

2.2.4. El problema del masclisme “fora de les llars”

La majoria de les violències masclistes es produeixen dins l'àmbit de la parella/ex-parella¹⁸⁸ i entorn familiar, sobretot els atacs més greus¹⁸⁹. Socialment, en canvi, la percepció difereix en gran mesura de la realitat, percebent-se els espais públics com a molt més perillosos¹⁹⁰. Per això considero que un delictes d'assetjament al carrer podria reforçar l'imaginari social que la violència contra la dona és feta en mans d'estranyos malgrat que precisament en la majoria dels casos els agressors són homes de l'entorn més pròxim. Aquesta conseqüència de la tipificació, però, podria minorar-se si, juntament amb la implementació de la mesura, es fes un programa de conscienciació de la població general.

2.2.5. Impacte desigual en la població

Considero aquestes conseqüències negatives els problemes pràctics més greus de la tipificació de l'assetjament al carrer. Primer de tot, per la possible sobre-criminalització de les classes baixes i col·lectius racialitzats pel biaix totalment infundat de què “les classes baixes i/o racialitzades assetgen més”¹⁹¹. Això pot succeir així perquè pel biaix, les víctimes en cas de ser l'agressor una persona que coincideix amb el seu “model d'assetjador”, tendeixen més a acceptar i assimilar el succés com a moralment incorrecte (i en conseqüència, a denunciar més), i, per contra, s'interpreta el comportament com a “complementari” quan prové d'un home ben vestit o atractiu de la seva pròpia classe social o superior¹⁹². A més, a causa de la vigilància més intensa de les comunitats minoritàries, pot haver un impacte desproporcionat sobre aquests col·lectius, ja que les forces de l'ordre es dirigiran de manera desproporcionada als homes de color a l'hora d'aplicar qualsevol normativa sobre assetjament al carrer¹⁹³. Com a conseqüència d'aquesta sobre-criminalització, a més, una regulació tal pot donar peu a diàlegs racistes, xenòfobs i classistes.

---

¹⁸⁸ Institut Català de les Dones. (2018). *Violències masclistes 2018. Dossier estadístic*.

Les dades de 2019 i 2020 no s'han tingut en compte per la situació de pandèmia que ha limitat la mobilitat encara que mostrin de manera clara aquest fenomen.

¹⁸⁹ Id.

¹⁹⁰ Institut Català de les Dones. (2016). *Enquesta de violència masclista a Catalunya. Anàlisi des d'una perspectiva feminista i interseccional*.

Departament d'Interior. (2016). *Enquesta de violència masclista a Catalunya*.

¹⁹¹ Sastre Valverde, Paula (2019). vid. nota 23.

¹⁹² Tuerkheimer, Deborah (1997). vid. nota 20.

¹⁹³ Olney, Maeve (2015). vid. nota 21.

V. CAS ESPANYOL

Amb anterioritat a la reforma de 2015 del Codi Penal, les conductes d'assetjament verbal al carrer es podien arribar a sancionar amb la falta de vexacions injustes de l'article 620 CP¹⁹⁴. No obstant, malgrat l'existència d'aquesta disposició, com que es considerava que la falta no proporcionava prou seguretat¹⁹⁵, al 2011 es va intentar fer una llei "anti-piropos" amb penes de presó o multes de 3.000€, però no es va arribar a aprovar. Amb la reforma de 2015, doncs, es va realitzar l'eliminació del sistema de faltes, i amb ella, les conductes d'assetjament verbal van passar a no perseguir penalment. Per aquest motiu, al 2018 el Grup Parlamentari Confederal d'Units Podemos-En Comú Podem-En Marea va presentar una Proposició de Llei de Protecció Integral de la Llibertat Sexual on es feia referència a la tipificació de l'assetjament sexual en la via pública¹⁹⁶.

A l'actualitat, el text de l'Avantprojecte de 2020¹⁹⁷, tal com expressa l'informe del Consell General del Poder Judicial¹⁹⁸, percep que la normativa vigent no compleix adequadament l'obligació de l'article 40 del Conveni d'Estambul¹⁹⁹ per la qual l'estat espanyol ha d'adoptar "les mesures legislatives o d'un altre tipus necessàries perquè tota forma de comportament no desitjat, verbal, no verbal o físic, de caràcter sexual, que tingui per objecte o resultat violar la dignitat d'una persona, en particular quan aquest comportament creï un ambient intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu, sigui castigat amb sancions penals o un altre tipus de sancions legals"²⁰⁰. Això seria així perquè "els delictes d'assetjament sexual de l'article 184 CP o del denominat assetjament sexual funcional de l'article 443.1 CP" no li semblarien al pre-legislador/a suficients per a complir amb aquest mandat, "resultant necessària l'adopció d'una mena de caràcter residual que abasti aquells comportaments o expressions de caràcter sexual que generin una situació humiliant, hostil o intimidatòria en el subjecte passiu, fora dels contextos relacionals contemplats en altres preceptes del Codi Penal (àmbit laboral, educatiu, administratiu o de relació de serveis)"²⁰¹. Percebut-se, per tant, una llacuna de protecció, ja

---

¹⁹⁴ Per exemple, conductes de cridar obscenitats (SAP Álava 112/2006, de 1 de setembre [ECLI:ES:APVI:2006:736]) o de proposicions o insinuacions de connotació sexual no desitjades (SAP Astúries 109/2004, de 1 de juny [ECLI:ES:APO:2004:1981]; SAP Madrid 97/2008, de 26 de febrer [ECLI:ES:APM:2008:2298]).

¹⁹⁵ Sastre Valverde, Paula (2019). vid. nota 23.

¹⁹⁶ Id.

¹⁹⁷ Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual. El primer d'ells inclou "expressions, comportaments o proposicions sexuals o *sexistes*".

¹⁹⁸ Consell General del Poder Judicial (2021). vid. nota 140.

¹⁹⁹ Id.

²⁰⁰ Consell d'Europa. Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (Conveni d'Estambul).

²⁰¹ Consell General del Poder Judicial (2021). vid. nota 140.

que tampoc seria aplicable l'article 172 ter doncs per la natura de la conducta d'assetjament al carrer no existeix la connotació de repetició i habitualitat pel mateix agressor requerida per la disposició.

En alguns supòsits concrets, però, la conducta que es busca tipificar amb el nou 173.4 CP, ja estaria actualment penada. Sent així amb el delictes d'odi del 510 CP, car en alguns casos on l'assetjament verbal fos també per exemple homòfob, transfob i/o racista, podria ser aplicable²⁰². També podria subsumir-se en el delictes d'injúries de l'article 208 i ss. en casos de lesions greus a la dignitat de la persona. Sorgeixen, però, tres problemàtiques: la primera en referència a les penes i al manteniment de la proporcionalitat interna del codi penal; la segona en relació a la remissió que fa el propi articulat de la injúria greu a la disposició 173.4 CP; i la tercera respecte els concursos que podria suposar²⁰³.

Primer, les penes per les injúries (greus, que són les úniques constitutives del delictes) són de tres a set mesos de multa, mentre que les penes de la nova disposició són de sis mesos a dos anys. És a dir, que segons la redacció prelegislativa aquesta última conducta és mereixedora d'una pena més elevada, de manera que és percebuda com a més reprotxable. Això podria comportar situacions incoherents on una persona penada per injúria greu per haver lesionat greument la dignitat d'una altra rebí considerablement menys pena que una persona que ho hagi fet amb proposicions de caràcter sexual.

Segon, l'article 208 CP tipifica únicament aquelles injúries "que, per la seva naturalesa, efectes i circumstàncies, siguin tingudes en el concepte públic per greus, sense perjudici del que es disposa en l'apartat 4 de l'article 173". O sigui, que el propi text fa referència a l'article dins el qual, en forma de tercer i quarts paràgrafs, s'afegirà el delictes d'assetjament al carrer, fet que pot ocasionar confusions en cas de ser aprovat.

Tercer, i per acabar, ens sorgeix el problema dels concursos atès que si s'interpreta que el mateix supòsit de fet pot estar enquadrat en ambdues disposicions penals serà un concurs de lleis (caldrà una aplicació alternativa ja que una d'elles captarà per complet el contingut de desvalor del fet i desplaça a l'altra i per evitar violar el principi del *non bis in idem*), mentre que si s'interpreta com que la mateixa acció infringeix simultàniament ambdós preceptes serà un concurs de delictes (caldrà una aplicació cumulativa per captar tot el contingut de desvalor del fet). En resum, malgrat no ser aplicables els articles 184, 443.1, ni 172 ter del Codi Penal a les

---

²⁰² En aquest cas també aplica la reflexió sobre els conflictes que farem respecte les injúries.

²⁰³ També aplica aquesta tercera reflexió en el cas dels delictes d'odi.

conductes que busca tipificar la redacció prelegislativa, en casos concrets es podrien arribar a aplicar els articles 510 o 208 del Codi Penal.

En aquest context de percebuda desprotecció s'incorpora l'article 173.4 de l'Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual de 2020²⁰⁴, que busca tipificar l'assetjament de carrer²⁰⁵. Amb tot, però, és important recalcar que les conductes d'assetjament verbal al carrer estan castigades en diversos municipis per tot el territori, com és el cas de Barcelona, on l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència als espais públics de Barcelona prohibeix i sanciona les actituds d'assetjament a l'espai públic com arraconaments o tocaments no desitjats amb multes de fins a 2.000€ (encara parcialment pendent d'implementació)²⁰⁶. Endemés, a la mateixa ciutat comtal s'ha implementat un protocol per actuar contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat²⁰⁷, està desenvolupant una *app* contra la violència masclista a l'espai públic per poder identificar els llocs de la ciutat més perillosos (per crear mesures situacionals) i un protocol per prevenir i combatre les agressions sexistes i l'assetjament sexual a les dones a l'espai públic²⁰⁸. No obstant, i malgrat la gran feina realitzada per molts municipis, personalment considero que delegar als consistoris tot el pes de desenvolupar mesures, pot provocar gran disparitat entre els més petits i els més grans, ja que aquests últims tenen molts més recursos per elaborar plans amb perspectiva de gènere²⁰⁹.

---

²⁰⁴ Article 173.4 del segon Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual. El primer d'ells inclou "expressions, comportaments o proposicions sexuals o sexistes".

²⁰⁵ Com a curiositat, dir que el Codi Penal espanyol de 1928 (fins a la seva anul·lació pel Govern Provisional de la Segona República a principis de 1931) ja castigava penalment l'assetjament verbal degut a la voluntat de Primo de Rivera de lluitar pel "desarrelament de costums vicioses", com per exemple "gestos, posats, frases grolleres o xarones" amb penes d'arrest de fins a 20 dies o multes de fins a 500 pessetes.

Real decreto-ley aprobando el proyecto de Código Penal, que se inserta, y disponiendo empieza a regir como Ley del Reino el día 1º de enero de 1929. «Gaceta de Madrid» núm. 257, de 13 de septiembre de 1928, páginas 1450 a 1526 (77 págs.)

²⁰⁶ Ajuntament de Barcelona. (2018). *Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència als espais públics de Barcelona*.

²⁰⁷ Ajuntament de Barcelona. (2018). *Protocol "No Callem" contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat*.

²⁰⁸ Pla d'actuació Municipal (2018). *Desenvolupar un protocol per prevenir l'assetjament sexual*. Recuperat de (20 d'abril de 2021): <https://www.decidim.barcelona/processes/pam/f/8/results/6034>

²⁰⁹ Institut Cerdà. (2020). *Tendències, reptes, oportunitats i posicionament* (p. 12).

VI. CONCLUSIONS

As we have seen throughout this project, the writing of the preliminary draft may lead to contradictions, above all, with the principles of legal certainty, the ultimate ratio and proportionality. In the first case, because verbal street harassment is a deeply rooted behaviour in our history and culture, which can lead to situations of uncertainty when it comes to criminalisation. In the case of the last ratio, because, as the el Consejo General del Poder Judicial²¹⁰, criminal law must be limited to the typical area where harassment behaviour is sufficient for injury. Last but not least, because a fine penalty of six months to two years would seem to break the internal proportionality of our penal code.

For all the conflicts that the criminalisation of verbal street harassment presents, I consider it to be too severe, not so much because it is not a context “with sufficient entity to damage the legal good (of dignity and moral integrity)”²¹¹, as argued by the Consejo General del Poder Judicial, since as we have developed in the theoretical framework such conduct does cause serious damage, but because such a provision can impact so specifically on the less privileged groups.

However, it is also interesting to look at the problems of dealing with street harassment only by non-legal means. According to Olney²¹², putting individual women in charge of each stalker ignores the fact that they are a diverse group that can react in many ways to such a situation and that facing a street stalker can increase the danger of the situation and the likelihood of physical damage. In addition, an individual-level confrontational approach reduces street harassment to an isolated problem or “based on the author” rather than providing a structural and systemic perspective of violence against women.

Therefore, although I do not consider the criminal measure to be appropriate because it is insensitive to its differential implications, the complete defencelessness of the victims is not acceptable either, as is the non-conditional municipal delegation.

---

²¹⁰ Consell General del Poder Judicial (2021). vid. nota 140.

²¹¹ Id.

²¹² Olney, Maeve (2015). vid. nota 21.

VII. FONTS UTILITZADES

Bibliografia

Ajuntament de Barcelona. (2018). *Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència als espais públics de Barcelona*.

Ajuntament de Barcelona. (2018). *Protocol "No Callem" contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat*.

Arancibia, Javiera, et al. (2015). *Acoso sexual callejero: Contexto y dimensiones*. Observatorio contra el acoso callejero, Xile.

Arndt, Sonja. (2018). *Street Harassment: The Need for Criminal Remedies*. Hastings Women's LJ, 29, 81.

Barak, Azy; Fisher, William. A., i Houston, Sandra. (1992). *Individual Difference Correlates of the Experience of Sexual Harassment Among Female University Students*. Journal of Applied Social Psychology, 22(1), 17-37.

Benard, Cheryl, i Schlaffer, Edith. (1984). *The man in the street: Why he harasses?* Feminist frameworks: Alternative theoretical accounts of the relations between women and men. McGraw Hill, 396.

Bowman, Cynthia Grant. (1993). *Street harassment and the informal ghettoization of women*. Harvard Law Review, 106(3), 517-580.

Brox Sáenz de la Calzada, Alicia. (2019). *Acoso sexista callejero: ¿qué respuesta puede ofrecer el Derecho penal?* Oñati Socio-Legal Series, 9(6), 983-1000.

Brunsdon, Denise. (2018). *Legal Solutions to Street Sexual Harassment in the #MeToo Era*. Atlantis, 39(2), 40–56.

Cancio Melià, Manuel. (2020). *Memento práctico: Penal*. Apartat d'assetjament sexual. Madrid: Francis Lefebvre.

Cesano, José Daniel. (2003). *De la crítica a la cárcel a la crítica de las alternativas*. Boletín mexicano de derecho comparado, 36(108), 863-889.

Chhun, Bunkosal. (2011). *Catcalls: Protected speech or fighting words?* Thomas Jefferson Law Review, 33, 273–295.

- Consell General del Poder Judicial. (2021). *Informe sobre el anteproyecto de ley orgánica de garantía integral de la libertad sexual*.
- Crenshaw, Kimberle. (1992). *Race, Gender, and Sexual Harassment*. Cal. I. Rev. 65, 1467.
- Deirdre Davis. (1994). *The Harm That Has No Name: Street Harassment, Embodiment, and African American Women*. UCLA Women's L.J., 133.
- Departament d'Interior. (2016). *Enquesta de violència masclista a Catalunya*.
- Fairchild, Kimberly i Rudman, Laurie A. (2008). *Everyday Stranger Harassment and Women's Objectification*. Social Justice Research. 21(3), 338-357.
- Fileborn, Bianca. (2013). *Conceptual understandings and prevalence of sexual harassment and street harassment*. Australian Centre for the Study of Sexual Assault.
- Fileborn, Bianca, i Vera-Gray, Fiona. (2017). «*I Want to be Able to Walk the Street Without Fear*»: *Transforming Justice for Street Harassment*. Feminist Legal Studies, 25(2), 203-227.
- Gardner, Carol Brooks. (1980). *Passing by: Street remarks, Address Rights and the Urban Female*. Sociological Inquiry. 50(1).
- Gómez, Daniel Varona. (2004). *La reforma de las penas no privativas de libertad (LO 15/2003): ¿ Un paso adelante en el sistema de penas alternativas a la prisión?*. Revista Española de Investigación Criminológica: REIC, (2), 4.
- Gómez Martín, Víctor, et al. (2016). *La presó per impagament de multa a Catalunya: diagnòstic del problema i propostes de solució*.
- Hagerty, Talia et al. (2013). *Know Your Rights: Street Harassment and the Law*. Stop Street Harassment.
- Harris, Alexes, Heather Evans, i Katherine Beckett. (2010). *Drawing blood from stones: Legal debt and social inequality in the contemporary United States*. American Journal of Sociology, 115(6), 1753-1799.
- Harris, Angela P. (1990). *Race and essentialism in feminist legal theory*. Stanford law review, 581-616.
- Heben, Tiffanie. (1994). *A radical reshaping of the law: Interpreting and remedying street harassment*. Southern California Review of Law and Women's Studies, 4(1), 183-220.

Institut Català de les Dones. (2016). *Enquesta de violència masclista a Catalunya. Anàlisi des d'una perspectiva feminista i interseccional*.

Institut Català de les Dones. (2018). *Violències masclistes 2018. Dossier estadístic*.

Institut Cerdà. (2020). Tendències, reptes, oportunitats i posicionament (p. 12).

Jaishankar, Karuppanan. (2016). *Gender-Based Street Harassment: An International Perspective*. *Interpersonal Criminology. Revisiting Interpersonal Crimes and Victimization*. CRC Press. 421.

Johnson, Molly, i Ebony Bennett. (2015). *Everyday sexism: Australian women's experiences of street harassment*. Melbourne: The Australia Institute.

Kearl, Holly. (2014). *Stop street harassment, unsafe and harassed in public spaces: a national street harassment report*.

Kissling, Elizabeth Arveda (1991). *Street harassment: The language of sexual terrorism*. *Discourse & Society*, 2(4), 451-460.

Laniya, Olatokunbo Olukemi. (2005). *Street smut: gender, media, and the legal power dynamics of street harassment, or hey sexy and other verbal ejaculations*. *Colum. J. Gender & L.*, 14, 91.

Lenton, Rhonda, et al. (1999). *Sexual Harassment in Public Places: Experiences of Canadian Women*. *Canadian Journal of Anthropology*, 36: 517–40.

Mason-Bish, Hannah, i Zempi, Irene. (2019). *Misogyny, Racism, and Islamophobia: Street Harassment at the Intersections*. *Feminist Criminology*, 14(5), 540-559.

Mellgren, Caroline; Andersson, Mika; i Ivert, Anna-Karin. (2018). "It happens all the time": *Women's experiences and normalization of sexual harassment in public space*. *Women & Criminal Justice*, 28(4), 262-281.

Montúfar Hoyos, Stefanny. (2017). *La necesidad de que se tipifique al Acoso Callejero como Contravención en el Código Orgánico Integral Penal*. Universitat San Francisco de Quito.

Moya-Garófano, Alba, et al. (2020). *Social Perception of Women According to their Reactions to a Stranger Harassment Situation (piropo)*. *Sex Roles*. 84(3-4).

Nielsen, Laura Beth. (2000). *Situating legal consciousness: Experiences and attitudes of ordinary citizens about law and street harassment*. *Law and Society Review*, 34(4), 1055-1090.

O'Neill, Jarrah. 2013. *Gender in public space: policy frameworks and the failure to prevent street harassment*. Woodrow Wilson School of Public and International Affairs. Universitat de Princeton.

Observatorio contra el Acoso Callejero. (2015). *Encuesta 2015: ¿Está Chile dispuesto a sancionar el Acoso Callejero?*

Olney, Maeve. (2015). *Toward a Socially Responsible Application of the Criminal Law to the Problem of Street Harassment*. William & Mary Journal of Women and the Law, 22(1), 37.

Pérez Castañeda, Jacqueline Julissa. (2005). *La Pena de multa en el derecho penal peruano: desarrollos normativos y jurisprudencia*.

Pla d'actuació Municipal (2018). *Desenvolupar un protocol per prevenir l'assetjament sexual*.

Radford, Jill i Rusell, Diana E. H. (1992). *Femicide: The Politics of Women Killing*.

Rodemann Rounsevell, Helena. (2015). *Derechos en Conflicto: Una Ley Anti-Piropo en España. Cuestiones de género: de la igualdad y la diferencia*.

Roenius, Amanda. (2016). *My name is not beautiful, and, no, do not want to smile: Paving the path for street harassment legislation in illinois*. DePaul Law Review, 65(2), 831-872.

Sánchez, Mayela; Ilizaliturri, Arturo; i Casanueva, Juan Manuel. (2016). *#MiPrimerAcoso: la etiqueta que destapó la cloaca de las agresiones sexuales*. Distintas Latitudes, Dossier, género.

Sanz-Díez de Ulzurrun Lluch, Marina. (2020). *Memento práctico: Penal*. Apartat de Reincidència. Madrid: Francis Lefebvre.

Sastre Valverde, Paula. (2019). *Acoso callejero: Valoración sobre la oportunidad de una respuesta legal*. Universitat de Salamanca.

Sherling Caravallo, K. (2019). *El acoso callejero y su conceptualización desde el bien jurídico afectado*. Universitat de Xile.

Simões, Rita Basílio i Silveirinha, Maria João. (2019). *Framing street harassment: legal developments and popular misogyny in social media*. Feminist Media Studies.

Stamoulis, Kathryn. (2011). *"Hey Baby" Hurts: The Psychological Implications of Street Harassment*. Psychology Today.

Sweeny, JoAnne. (2017). *Trapped in Public: The Regulation of Street Harassment and Cyber-Harassment Under the Captive Audience Doctrine*. Nevada Law Journal, 17(3), 651-666.

Swim, Janet K. et al. (2001). *Everyday sexism: Evidence for its incidence, nature, and psychological impact from three daily diary studies*. *Journal of Social Issues*, 57(1), 31-53.

Thompson, Deborah. M. (1994). *The woman in the street: reclaiming the public space from sexual harassment*. *Yale JL & Feminism*, 6, 313.

Tomic Pérez, M. B. (2017). *La criminalización del acoso sexual callejero*. Universitat de Xile.

Tran, Marc. (2015). *Combating gender privilege and recognizing woman's right to privacy in public spaces: Arguments to criminalize catcalling and creepshots*. *Hastings Women's Law Journal*, 26(2), 185-206.

Tuerkheimer, Deborah. (1997). *Street harassment as sexual subordination: The phenomenology of gender-specific harm*. *Wisconsin Women's Law Journal*, 12, 167-206.

UNWomen. (2011). *Safe Cities Free of Violence against Women and Girls Global Programme*. Glossary and Definitions of Key Terms.

Vallejo Rivera, Elizabeth, i Rivarola Monzón, María Paula. (2013). *La violencia invisible: acoso sexual callejero en Lima Metropolitana y Callao*. Serie Cuadernos de Investigación, 4.

Vera-Gray, Fiona. (2016). *Men's stranger intrusions: Rethinking street harassment*. *Women's Studies International Forum*, 58,9–17.

Jurisprudència

Sentència del Tribunal Suprem (Sala 1^a) núm. 6667/1989, de 23 de novembre (ECLI:ES:TS:1989:6667; ponent: Excm. Sr. José Hermenegildo Moyna Menguez).

Sentència del Tribunal Suprem (Sala 1^a) núm. 1135/2000, de 26 de juny (ECLI:ES:TS:2000:5157; ponent: Excm. Sr. Carlos Granados Pérez).

Sentència de l'Audiència Provincial d'Astúries núm. 109/2004, de 1 de juny (ECLI:ES:APO:2004:1981).

Sentència de l'Audiència Provincial d'Àlaba núm. 112/2006, de 1 de setembre (ECLI:ES:APVI:2006:736).

Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid 97/2008, de 26 de febrer (ECLI:ES:APM:2008:2298).

Textos normatius

Avantprojecte de Llei Orgànica de Garantia de la Llibertat Sexual. Article 173.4.

Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a la adolescència. (BOE núm. 180, de 29 de juliol de 2015, pp. 64544 a 64613; 70 pp.).

Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. (BOE núm. 281, de 24 de novembre de 1995).

Consell d'Europa. Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica (art. 34).

Organització de les Nacions Unides. Article 2b) de la Resolució 48/104 de l'Assemblea General relativa a la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona de les Nacions Unides.

Organització de les Nacions Unides. Paràgraf 178 de la Plataforma d'Acció de Pequín.

Organització de les Nacions Unides. Articles 4d-f) de la Resolució 48/104 de l'Assemblea General relativa a la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona de les Nacions Unides.

Organització de les Nacions Unides. Articles 7-16 de la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona (CEDAW).

Organització dels Estats Americans. Article 2 de la Convenció Interamericana per a Prevenir, Sancionar i Erradicar la Violència contra la Dona.

Unió Africana i organismes subregionals. Articles 12-13 del Protocol a la Carta Africana de Drets Humans i dels Pobles relatiu als Drets de la Dona a Àfrica.

Unió Africana i organismes subregionals. Article 22 del Protocol sobre Gènere i Desenvolupament de la Comunitat de l'Àfrica Meridional per al Desenvolupament.

Unió Europea. Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea (art. 23), feta a Estrasburg el 12 de desembre de 2007. Publicada al Diari Oficial de les Comunitats Europees, n. 303, publicat el 14 de desembre de 2007 i vigent a partir de l'1 de desembre de 2009 (pp. 389-405).

VIII. ANNEX

En aquest annex recollirem les legislacions internacionals a les que s'ha fet referència al llarg del treball estructurant-les per “països amb regulació penal” (i els tres tipus de tipificacions), “països amb regulació no penal” i “països que estan estudiant incloure regulació penal”.

1. Països amb regulació penal

1.1. Assetjament al carrer

País	Bèlgica	Contra l'honor o consideració de les persones
<p>Art. 2 de la Llei que fa la reforma del CP (Ley para luchar contra el sexismo en el espacio público y modifica la ley de 10 de mayo de 2007 que tiende a luchar contra la discriminación entre mujeres y hombres para sancionar el acto de discriminación):</p> <p>A los efectos de la presente ley, se entenderá por sexismo todo gesto o comportamiento que, en las circunstancias a que se refiere el artículo 444 del Código Penal, tenga claramente la intención de manifestar desprecio por 'una persona, por razón de su género, o considerarla, por la misma razón, como inferior o como reducido esencialmente a su dimensión sexual y que implica un grave atentado a su dignidad.</p> <p>Art. 443 CP</p> <p>Quien, en los casos que se señalan a continuación, haya atribuido mal a una persona un hecho concreto que pueda lesionar el honor de esa persona o exponerla al desprecio público, y del que no se tenga constancia legal, es culpable de calumnia cuando la ley admite prueba del hecho imputado, y de difamación cuando la ley no admite esta prueba.</p> <p>(Cuando el hecho imputado sea haber realizado, durante las hostilidades, un pacto con el enemigo ya sea proporcionándole socorro en soldados, hombres, dinero, víveres, armas, municiones o cualquier material, o bien adquiriéndolo o facilitándolo por cualquier medio de ingreso, manutención o permanencia en el territorio, sin haber sido obligado o requerido a hacerlo, siempre será admisible la prueba y podrá hacerse por todos los medios legales. Si esta prueba se comunica con suficiencia, la imputación no dará lugar a levantarse a cualquier enjuiciamiento.)</p> <p>Art. 444 CP</p> <p>El reo será sancionado con pena privativa de libertad de ocho días a un año y multa de veintiséis [euros] a doscientos [euros], cuando se hayan formulado los cargos:</p> <p>Ya sea en reuniones o lugares públicos;</p> <p>Bien sea en presencia de varias personas, en un lugar no público, pero abierto a un cierto número de personas con derecho a reunirse o frecuentarlo;</p> <p>Ya sea en cualquier lugar, en presencia del ofendido y frente a testigos;</p> <p>Ya sea por escrito o no, imágenes o emblemas exhibidos, distribuidos o vendidos, ofrecidos a la venta o expuestos al público;</p> <p>O finalmente por escritos no hechos públicos, sino dirigidos o comunicados a varias personas.</p>		
Font	Codi Penal: http://europam.eu/data/mechanisms/COI/COI%20Laws/Belgium/Belgium_Penal%20Code_1867_ame_ended%202016.pdf Llei que fa la reforma: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2014052240&table_name=loi	

País	Bolívia	Contra la dignitat
<p>Artículo 312°. (Acoso Callejero) La persona que, en lugar público, ejerza acoso callejero en contra de otra, consistente en gestos obscenos, insultos sexistas, frases o comentarios o insinuaciones alusivas al cuerpo o al acto sexual, que resulten humillantes, hostiles, obscenas u ofensivas a la víctima, será sancionada con prestación de trabajo de utilidad pública y prohibición de concurrir a ciertos lugares o acercarse a la víctima.</p>		

Font	Codi Penal: https://www.lexivox.org/norms/BO-L-N1005.html
------	--

País	Brasil	Contra la llibertat sexual
Acoso sexual (Incluido por Ley N ° 13.718 de 2018)		
Art. 215-A. Practicar contra alguien y sin su consentimiento, un acto libidinoso con el fin de satisfacer su propia lujuria o la de un tercero:		
Pena - prisión, de 1 (uno) a 5 (cinco) años, si el acto no constituye un delito más grave.		
Font	Codi Penal: http://www.planalto.gov.br/CCIVIL_03/Decreto-Lei/Del2848.htm Notícia: https://agenciabrasil.ebc.com.br/direitos-humanos/noticia/2018-09/nova-lei-de-importunacao-sexual-pune-assedio-na-rua	

País	Costa Rica	Contra la llibertat sexual
Artículo 162 ter. Acoso sexual callejero en espacios públicos o de acceso público. Será sancionado con pena de prisión de seis meses a dos años, quien de manera pública o privada realice contra una persona manifestaciones de acoso sexual callejero en espacios públicos o privados de acceso público, consistente en actos sin el consentimiento de la persona ofendida que involucren el contacto corporal de carácter sexual, como tocamientos indebidos, roces o presión de genitales contra el cuerpo de la víctima, siempre que no constituya un delito más grave.		
La pena será de dos a diez años de prisión, si la conducta descrita en el párrafo anterior se comete en contra de una persona menor de edad, mujeres embarazadas, adultos mayores, personas discapacitadas, personas cuya movilidad se encuentre reducida y aquellas que se encuentren en estado de intoxicación temporal, siempre que no constituya un delito más grave. Esta última disposición también será aplicable a quien comete el delito en compañía de otras personas o con pluralidad de participantes.”		
Font	Codi Penal (no reformat): http://www.asamblea.go.cr/sd/Documents/CEDIL/Ejecucion/Codigo%20Penal.pdf Llei de la reforma: http://www.asamblea.go.cr/sd/SiteAssets/Lists/Consultas%20Biblioteca/EditForm/Proyecto-20299%20acoso%20sexual%20callejero.pdf	

País	França	De l'ultratge sexista
Artículo 621-1: "Desacato sexista"		
I.-Constituye desacato sexista el hecho, salvo en los casos previstos en los artículos 222-13.222-32.222-33 y 222-33-2-2, de imponer a una persona cualquier comentario o conducta con connotación sexual o sexista que se lleve a cabo una violación de su dignidad por su carácter degradante o humillante, o cree una situación intimidatoria, hostil u ofensiva en su contra.		
II.- El desacato sexista se sanciona con la multa prevista por las infracciones de cuarta clase. Esta infracción podrá estar sujeta a las disposiciones del Código de Procedimiento Penal relativas a la multa fija, incluidas las relativas a la multa fija reducida.		
III.- El desacato sexista se sanciona con la multa prevista por las infracciones de quinta clase cuando se comete:		
1 ° Por quien abusa de la autoridad que le confieren sus funciones;		
2 ° Sobre un menor de quince años;		
3 ° Sobre una persona cuya particular vulnerabilidad, por su edad, a una enfermedad, una dolencia, una deficiencia física o mental o un estado de embarazo, sea evidente o conocida por el autor;		
4 ° De una persona cuya particular vulnerabilidad o dependencia derivada de la precariedad de su situación económica o social sea manifiesta o conocida por su autor;		
5 ° Por varias personas que actúen en calidad de autor o cómplice;		
6 ° En un vehículo utilizado para el transporte colectivo de pasajeros o en un lugar destinado al acceso a un medio de transporte colectivo de pasajeros;		

<p>7 ° Por la orientación sexual, real o supuesta, de la víctima. La reincidencia prevista en este III se sanciona de conformidad con el primer párrafo del artículo 132-11. IV.- Los culpables de las infracciones previstas en II y III de este artículo incurren también en las siguientes penas adicionales: 1 ° La obligación de realizar, si es necesario por cuenta propia, un curso de lucha contra el sexismo y conciencia de igualdad entre mujeres y hombres; 2 ° La obligación de completar, si es necesario por cuenta propia, un curso de ciudadanía; 3 ° La obligación de realizar, si es necesario por cuenta propia, un curso de sensibilización en la lucha contra la compra de actos sexuales; 4 ° La obligación de realizar, si es necesario por cuenta propia, un curso de responsabilidad para la prevención y lucha contra la violencia de pareja y la violencia de género; 5 ° En el caso previsto en III, servicio comunitario por un período de veinte a ciento veinte horas.</p>	
Font	Codi Penal: https://www.legislationline.org/download/id/8546/file/France_CC_am012020_fr.pdf

País	Portugal	Contra les persones
<p>Artículo 170: Acoso sexual Quien acose a otra persona, realizando actos de carácter exhibicionista, formulando propuestas de carácter sexual o constriñéndola al contacto sexual, es sancionado con pena privativa de libertad de hasta 1 año o con multa de hasta 120 días, si más severo no encaja en otro</p>		
Font	Codi Penal: https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/115959478/201902240930/73583916/diploma/indice/3	

País	Japó	Indecència
<p>Article 176: Forcible Indecency A person who, through assault or intimidation, forcibly commits an indecent act upon a male or female of not less than thirteen years of age shall be punished by imprisonment with work for not less than 6 months but not more than 10 years. The same shall apply to a person who commits an indecent act upon a male or female under thirteen years of age.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.imolin.org/doc/amlid/Japan/Japan_Penal_Code_1907.pdf Web: https://www.endvawnow.org/es/articles/531-acoso-sexual-en-lugares-pblicos-.html	

País	Xile	Contra la indemnitat sexual
<p>Art. 494 ter. Comete acoso sexual el que realizare, en lugares públicos o de libre acceso público, y sin mediar el consentimiento de la víctima, un acto de significación sexual capaz de provocar una situación objetivamente intimidatoria, hostil o humillante, y que no constituya una falta o delito al que se imponga una pena más grave, que consistiere en: 1. Actos de carácter verbal o ejecutados por medio de gestos. En este caso se impondrá una multa de una a tres unidades tributarias mensuales. 2. Conductas consistentes en acercamientos o persecuciones, o actos de exhibicionismo obsceno o de contenido sexual explícito. En cualquiera de estos casos se impondrá la pena de prisión en su grado medio a máximo y multa de cinco a diez unidades tributarias mensuales.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1984 Notícies: https://minmujeryeg.gob.cl/?page_id=37285	

1.2. Assetjament sexual en sentit ampli

País	Albània	Crim sexual
<p>Art. 108/a: Acoso sexual (Se agregó el artículo 108 / a con la ley núm. 144, de 2.5.2013, artículo 24) La comisión de actos sexuales que atenten contra la dignidad de una persona, por cualquier medio o forma, generando un ambiente amenazante, hostil, degradante, humillante u ofensivo, constituye un delito penal y se castiga con uno a cinco años de prisión. Cuando este delito se cometa en colaboración, contra varias personas, más de una vez, o contra niños, se sanciona con prisión de tres a siete años.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.drejtesia.gov.al/wp-content/uploads/2017/11/Kodi_Penal-1.pdf	
País	Alemanya	Contra l'autodeterminació sexual
<p>Art. 184i: Sexual harassment (1) Whoever touches another person in a sexual manner, and thereby harasses that person, incurs a penalty of imprisonment for a term not exceeding two years or a fine, unless the offence is subject to a more severe penalty under other provisions. (2) In especially serious cases, the penalty is imprisonment for a term of between three months and five years. An especially serious case typically occurs where the offence is committed jointly by more than one person. (3) The offence is prosecuted only upon request, unless the prosecuting authority deems there to be a special public interest in prosecution which calls for ex officio intervention.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1805	
País	Andorra	Contra la llibertat sexual
<p>Art. 149 bis: Assetjament sexual El qui adopta un comportament de caràcter sexual, verbal, no verbal o físic, envers una persona, no desitjat per aquesta persona, que tingui per finalitat o per efecte la violació de la seva dignitat, en particular quan aquest comportament crea un entorn intimidant, hostil, degradant, humiliant o ofensiu, ha de ser castigat amb pena d'arrest.</p>		
Font	Codi Penal: https://leslleis.com/L2005009#Article_139_bis._Assetjament	
País	Angola	Contra la llibertat sexual
<p>Art. 191: Acoso sexual 1. Quien acose a otra persona, practicando actos de exhibicionismo sexual, avergonzándolo en contacto con el carácter sexual o formulando propuestas sexuales explícitas, es sancionado con pena de prisión de hasta 3 años o multa de hasta 360 días, si la obligación más grave no entra en otra disposición legal. 2. Quien cometa acoso sexual ante un menor de 14 años es sancionado con una pena de prisión de 6 meses a 4 años.</p>		
Font	Codi Penal: https://governo.gov.ao/fotos/frontend_1/gov_documentos/novo_codigo_penal_905151145fad02b10cd11.pdf	

País	Àustria	Contra la integritat sexual i l'autodeterminació
<p>Art. 218: Acoso sexual y actos sexuales públicos (1) Quién una persona a través de un acto sexual 1. En ella o 2. Frente a ella en circunstancias en las que es probable que esto cause un delito legítimo, si el acto no se ve amenazado con un castigo más severo según otra disposición, será reprimido con prisión de hasta seis meses o con una multa de hasta 360 tarifas diarias. (1a) Según el párrafo 1, también debe ser sancionado quien atente contra la dignidad de otra persona al tocar intensamente una parte del cuerpo adscrita a la esfera sexual. (2) Se sancionará también al que, públicamente y en circunstancias en las que su comportamiento pueda provocar un disgusto justificado por percepción directa, realice un acto sexual. (2a) Cualquiera que a sabiendas participe en una reunión de varias personas con el objetivo de acoso sexual de acuerdo con el Párrafo 1 No. 1 o el Párrafo 1a está sujeto a pena de prisión de hasta un año si tal acto ha ocurrido o ser castigado con un Multa de hasta 720 tarifas diarias. (2b) Cualquiera que cometa acoso sexual de acuerdo con el Párrafo 1 No. 1 o el Párrafo 1a con al menos otra persona en una conexión acordada es castigado con prisión de hasta dos años. (3) En el caso de los párrafos 1 y 1a, el autor sólo podrá ser procesado con la autorización de la persona lesionada.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296	

País	Bhutan	Delicte sexual
<p>Art. 205: Acoso sexual Si el acusado comete un abuso físico, verbal o no verbal no deseado de naturaleza sexual. Art. 206: El delito de acoso sexual será un delito menor.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.warnathgroup.com/wp-content/uploads/2015/03/Bhutan-Penal-Code.pdf	

País	Colòmbia	Actes sexuals abusius
<p>Art. 210 A. Acoso sexual. El que en beneficio suyo o de un tercero y valiéndose de su superioridad manifiesta o relaciones de autoridad o de poder, edad, sexo, posición laboral, social, familiar o económica, acose, persiga, hostigue o asedie física o verbalmente, con fines sexuales no consentidos, a otra persona, incurrirá en prisión de uno (1) a tres (3) años.</p>		
Font	Codi Penal: https://www.oas.org/dil/esp/codigo_penal_colombia.pdf Reforma: https://www.rednacionaldemujeres.org/phocadownloadpap/ley%201257%20de%202008.pdf	

País	Democràtica República del Congo	Contra la família i bona moral
<p>Art. 174 d: Acoso sexual Cualquiera que haya adoptado un comportamiento persistente hacia otro, que haya resultado en palabras, gestos o dar órdenes o proferir amenazas, o imponer restricciones, o ejercer una presión seria, o abusar de la autoridad que le confieren sus funciones con el fin de obtener favores de de naturaleza sexual suya, será castigado con penas de uno a doce años y multa de cincuenta mil a cien mil francos congoleños constantes o una de estas penas solamente. La acusación estará sujeta a la denuncia de la víctima.</p>		

Font	<p>Codi Penal: http://www.leganet.cd/Legislation/JO/2004/JO.30.11.2004.pdf Reformes (no hi ha unificat): http://www.leganet.cd/Legislation/Tables/droit_penal.htm En concret, la reforma que parla sobre l'assetjament sexual és: http://www.leganet.cd/Legislation/DroitPenal/Loi.06.018.20.07.3006.htm</p>
------	---

País	Mèxic	Delicte sexual
<p>Art. 259 Ter. Comete acoso sexual en espacios públicos o privados aquel que realice conducta física o verbal de naturaleza o connotación sexual en contra de otra, quien no desea o rechaza esta conducta por considerar que afectan su dignidad, sus derechos fundamentales como la libertad, la integridad y el libre tránsito, creando en ellas intimidación, hostilidad, degradación o un ambiente ofensivo en dichos espacios.</p>		
Font	<p>Normes de cada estat: https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/48374/Acoso_y_Hostigamiento_Sexual-2014.pdf</p>	

País	Nepal	Delicte sexual
<p>Art. 224. Prohibition of sexual harassment: (1) No person shall commit, or caused to be committed, sexual harassment to another person. (2) A person shall be considered to commit sexual harassment if the person holds or touches or attempts to touch any sensitive organ of, or opens or attempts to open undergarments of, or obstructs or hinders in any way the wearing or removing of undergarments of, or takes to any lonely place in an unusual manner, or gets his or her sexual organ to be touched or held by, or uses vulgar or similar other words, spoken or written or by gesture or by way of electronic medium, or shows any pornography to, or teases or annoys with sexual motive, or behaves in an unusual, undesirable or indecent manner with, a person who is not his wife or her husband, without her or his consent, with the motive of having sexual intercourse with her or him. (2) A person who commits the offence referred to in subsection (1) shall be liable to a sentence of imprisonment for a term not exceeding three years and a fine not exceeding thirty thousand rupees.</p>		
Font	<p>Codi Penal: http://www.moljpa.gov.np/en/wp-content/uploads/2018/12/Penal-Code-English-Revised-1.pdf</p>	

País	Noruega	Contra la llibertat personal i pau / Delicte sexual
<p>Art. 266. Harassing conduct Any person who by frightening or bothersome behaviour or other harassing conduct stalks a person or otherwise violates another person's peace shall be subject to a fine or imprisonment for a term not exceeding two years. Art. 298. Sexually offensive conduct in public or without consent A penalty of a fine or imprisonment for a term not exceeding one year shall be applied to any person who by words or conduct exhibits sexually offensive or other indecent conduct: a) in a public place, or b) in the presence of or directed at any person who has not consented thereto.</p>		
Font	<p>Codi Penal: https://www.legislationline.org/download/id/8745/file/Norway_Penal_Code_2005_am2020_en.pdf</p>	

País	Perú	Contra la llibertat
<p>Art. 176-B.- Acoso sexual El que, de cualquier forma, vigila, persigue, hostiga, asedia o busca establecer contacto o cercanía con una persona, sin el consentimiento de esta, para llevar a cabo actos de connotación sexual, será reprimido con pena privativa de la libertad no menor de tres ni mayor de cinco años e inhabilitación, según corresponda, conforme a los incisos 5, 9, 10 y 11 del artículo 36.</p>		

Igual pena se aplica a quien realiza la misma conducta valiéndose del uso de cualquier tecnología de la información o de la comunicación.

La pena privativa de la libertad será no menor de cuatro ni mayor de ocho años e inhabilitación, según corresponda, conforme a los incisos 5, 9, 10 y 11 del artículo 36, si concurre alguna de las circunstancias agravantes:

1. La víctima es persona adulta mayor, se encuentra en estado de gestación o es persona con discapacidad.
2. La víctima y el agente tienen o han tenido una relación de pareja, son o han sido convivientes o cónyuges, tienen vínculo parental hasta el cuarto grado de consanguinidad o segundo de afinidad.
3. La víctima habita en el mismo domicilio que el agente o comparten espacios comunes de una misma propiedad.
4. La víctima se encuentra en condición de dependencia o subordinación con respecto al agente.
5. La conducta se lleva a cabo en el marco de una relación laboral, educativa o formativa de la víctima.
6. La víctima tiene entre catorce y menos de dieciocho años.

Font	<p>Codi Penal: http://www2.congreso.gob.pe/sicr/cendocbib/con5_uibd.nsf/001CD7E618605745052583280052F800/%24FILE/COD-PENAL_actualizado_16-09-2018.pdf Llei de la reforma: https://busquedas.elperuano.pe/normaslegales/decreto-legislativo-que-incorpora-el-delito-de-acoso-acoso-decreto-legislativo-n-1410-1690482-3/</p>
------	---

País	Suècia	Contra la integritat sexual
<p>Art. 198: Acoso sexual Toda persona que ofenda al realizar un acto sexual en presencia de otra que no lo espera, cualquier persona que acose sexualmente a otra físicamente o mediante el uso de lenguaje indecente, será sancionada con una multa.</p>		
Font	<p>Codi Penal: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/en#a63</p>	

1.3. Delicte contra la pudor o modèstia de la dona i contra la moral/costums

1.3.1. Delicte contra la pudor o la modèstia de la dona

País	Bangladesh	Contra la modèstia de la dona
<p>Art. 502: Palabra, gesto o acto destinado a insultar la modestia de una mujer Quien, con la intención de insultar la modestia de cualquier mujer, pronuncie alguna palabra, haga algún sonido o gesto, o exhiba algún objeto, pretendiendo que tal palabra o sonido sea escuchado, o que tal gesto u objeto sea visto, por tal mujer, o se inmiscuya en la intimidad de dicha mujer, será reprimida con pena privativa de libertad simple por un período que puede extenderse a un año, o con multa, o con ambas.</p>		
Font	<p>Codi Penal: https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/bd/bd020en.pdf Notícies: https://www.thedailystar.net/opinion/human-rights/news/sexual-harassment-and-the-law-where-the-problem-1762759</p>	

País	Cuba	Contra el normal desenvolupament de les relacions sexuals
<p>Art. 303.- Ultraje Sexual Se sanciona con privación de libertad de tres meses a un año o multa de cien a trescientas cuotas al que: a) acose a otro con requerimientos sexuales; b) ofenda el pudor o las buenas costumbres con exhibiciones o actos obscenos;</p>		

c) produzca o ponga en circulación publicaciones, grabados, cintas cinematográficas o magnetofónicas, grabaciones, fotografías u otros objetos que resulten obscenos, tendentes a pervertir o degradar las costumbres.

Font	Codi Penal: https://www.gacetaoficial.gob.cu/es/ley-no-62-codigo-penal Notícia: https://www.nodal.am/2019/06/cuba-campana-contr-el-acoso-callejero-busca-erradicar-imaginarios-patriarcales/ http://www.cubadebate.cu/especiales/2020/11/13/acoso-sexual-desafio-entre-piropos/
------	--

País	Grècia	Contra la dignitat sexual i l'honor
------	--------	-------------------------------------

Art. 337: Insulto a la dignidad sexual

1. Quien, con gestos de carácter sexual, con propuestas de actos sexuales, con actos sexuales realizados frente a otro o con la exhibición de sus genitales, insulte brutalmente el honor de otro, será sancionado con pena privativa de libertad de hasta uno año o una multa. El enjuiciamiento requiere una denuncia.
2. El acto del párrafo anterior se sanciona con pena privativa de libertad de hasta dos años o multa, si la víctima es menor de doce años.
3. El adulto que, a través de internet u otros medios o tecnologías de la información, entre en contacto con una persona menor de quince años y con gestos o sugerencias, insulte el honor de un menor en el ámbito de su vida sexual, será sancionado con prisión de al menos dos años. Si se produce un encuentro, el adulto es castigado con una pena de prisión de al menos tres años.
4. Quien haga gestos sexuales o proponga relaciones sexuales a una persona que dependa de él para el trabajo o explote la necesidad de una persona para trabajar, será sancionado con pena privativa de libertad de hasta tres años o multa. El enjuiciamiento requiere una denuncia.

Font	Codi Penal: https://www.e-nomothesia.gr/kat-kodik-es-nomothesias/nomos-4619-2019-phek-95a-11-6-2019.html
------	--

País	Índia	Contra el cos
------	-------	---------------

Art. 354 A: Sexual harassment and punishment for sexual harassment.

(1) A man committing any of the following acts:

- (i) physical contact and advances involving unwelcome and explicit sexual overtures; or
- (ii) a demand or request for sexual favours; or
- (iii) showing pornography against the will of a woman; or
- (iv) making sexually coloured remarks,

shall be guilty of the offence of sexual harassment.

(2) Any man who commits the offence specified in clause (i) or clause (ii) or clause (iii) of sub-section (1) shall be punished with rigorous imprisonment for a term which may extend to three years, or with fine, or with both.

(3) Any man who commits the offence specified in clause (iv) of sub-section (1) shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

Font	Codi Penal: https://www.indiacode.nic.in/handle/123456789/2263?locale=en Notícia: https://yourstory.com/mystory/a65a2281ab-sexual-harassment-and https://blog.ipleaders.in/sexual-harassment-prevention-laws-india/
------	--

País	Pakistan	Intimidació penal, insults i molèstia
------	----------	---------------------------------------

Art. 509. Insulting modesty or causing sexual harassment.

Whoever,

- (i) intending to insult the modesty of any woman, utters any word, makes any sound or gesture, or exhibits any object, intending that such word or sound shall be heard, or that such gesture or object shall be seen, by such woman, or intrudes upon the privacy of such woman;

(ii) conduct sexual advances, or demand sexual favors or uses verbal or non-verbal communication or physical conduct of a sexual nature which intends to annoy, insult, intimidate or threaten the other person or commits such acts at the premises of workplace, or makes submission to such conduct either explicitly or implicitly a term or condition of an individual's employment, or makes submission to or rejection of such conduct by an individual a basis for employment decision affecting such individual, or retaliates because of rejection of such behaviour, or conducts such behaviour with the intention of unreasonably interfering with an individual's work performance or creating an intimidating, hostile, or offensive working environment; shall be punished with imprisonment which may extend to three years or with fine up to five hundred thousand rupees or with both.

Explanation 1. __ Such behaviour might occur in public place, including, but not limited to, markets, public transport, streets or parks, or it might occur in private places including, but not limited to workplaces, private gathering, or homes.

Explanation 2. __ Workplace means, the place of work or the premises where an organization or employer operates, this may be a specific building, factory, open area or a larger geographical area where the activities of the organization of carried out. Sexual advances may occur after working hours and outside workplace. It is the access that perpetrator has to the person being harassed by virtue of a job situation or job related functions and activities.].

Font	<p>Codi Penal: https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/64050/88951/F1412088581/PAK64050%202017.pdf Notícies: https://www.worldpulse.com/community/users/sara-amjad/posts/96419#:~:text=These%20laws%20are%20for%20both,with%20a%20fine%20or%20both. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08974454.2019.1644697?journalCode=wwcj20</p>
------	--

1.3.2. Delicte contra la moral/costums

País	Algèria	Contra la família i la bona moral
<p>Art. 333 BIS 2: Se sanciona con prisión de dos (2) a seis (6) meses y multa de 20.000 DA a 100.000 DA, o una de estas dos penas quien moleste a una mujer, en un lugar público, por cualquier acto, gesto o palabra que afecte su modestia. La pena se duplica si la víctima es menor de dieciséis (16) años.</p>		
Font	<p>Codi Penal: https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/fr/dz/dz027fr.pdf Modificació del Codi Penal (2015): http://www.joradp.dz/FTP/JO-FRANCAIS/2015/F2015071.pdf Notícies: https://www.jeuneafrique.com/396353/societe/algerie-harcelement-de-rue-nest-compliment/ https://www.algerie360.com/harcelement-de-rue-en-algerie-jusqua-quand/</p>	

País	Burkina Faso	Contra la moral
<p>Art. 502: Palabra, gesto o acto destinado a insultar la modestia de una mujer Quien, con la intención de insultar la modestia de cualquier mujer, pronuncie alguna palabra, haga algún sonido o gesto, o exhiba algún objeto, pretendiendo que tal palabra o sonido sea escuchado, o que tal gesto u objeto sea visto, por tal mujer, o se inmiscuya en la intimidad de dicha mujer, será reprimida con pena privativa de libertad simple por un período que puede extenderse a un año, o con multa, o con ambas.</p>		
Font	<p>Codi Penal: https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/bd/bd020en.pdf Notícies: https://www.thedailystar.net/opinion/human-rights/news/sexual-harassment-and-the-law-wheres-the-problem-1762759</p>	

País	Burundi	Contra la bona moral
<p>Art. 587: Quien exhiba, venda o distribuya canciones, folletos u otros escritos, impresos o no, figuras, imágenes, emblemas u otros objetos contrarios a las buenas costumbres, será sancionado con multa de cincuenta mil francos a cien mil francos. Las mismas sanciones se aplicarán a quien, con fines de comercio o distribución, haya detenido, importado o hecho ser importado, transportado o hecho ser transportado, entregado a un agente de transporte o distribución, anunciado por cualquier medio de canciones publicitarias, folletos, escritos, figuras, imágenes, emblemas u objetos contrarios a las buenas costumbres. En los casos previstos en los párrafos anteriores, el autor del escrito, la figura, la imagen, la persona que los imprimió o reprodujo, los fabricantes del emblema o del objeto son sancionados con multa de cincuenta mil francos a cien mil francos. Quien haya cantado, leído, recitado, proferido o proferido obscenidades en reuniones o lugares públicos frente a varias personas y de manera que estas personas lo escuchen, será sancionado con multa de diez mil francos a veinte mil francos.</p> <p>Artículo 588: Quien haya insultado públicamente la moral con actos que ofendan el pudor será sancionado con multa de cincuenta mil francos a cien mil francos.</p>		
Font	Codi Penal (rev. 2017): https://www.assemblee.bi/IMG/pdf/N%C2%B027%20du%2029%20d%C3%A9cembre%202017.pdf Notícia: https://www.yaga-burundi.com/2017/burundi-harcelement-sexuel-crime-silencieux/	

2. Països amb regulació no penal

Alguns dels països amb regulació no penal a nivell estatal són Afganistan, Argentina, Egipte, Filipines, Finlàndia, Nova Zelanda, Paraguai i Uruguai.

3. Països que estan estudiant incloure regulació penal

Els països que estan estudiant incloure regulació penal específica per a l'assetjament al carrer i nivell estatal són, a part de l'Estat espanyol, Argentina, Colòmbia, Guatemala, Mèxic, Països Baixos i les illes de les Bahames.